

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2023. gada 9. novembrī
(OR. en)

15182/23

Starpiestāžu lieta:
2023/0397(COD)

ELARG 79
COWEB 137

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2023. gada 9. novembris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2023) 692 final
Temats:	Priekšlikums - EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA, ar ko izveido Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2023) 692 *final*.

Pielikumā: COM(2023) 692 *final*

Briselē, 8.11.2023.
COM(2023) 692 final

2023/0397 (COD)

Priekšlikums

**EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA,
ar ko izveido Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu**

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

• Priekšlikuma pamatojums un mērķi

Nepietiekamā sociālekonomiskā konverģence starp Rietumbalkāniem un ES ir jau sena problēma, ko vispirms saasināja Covid-19 krīze, bet pēc tam — ekonomiskā ietekme, kuru radījis neprovocētais un nepamatotais Krievijas agresīvais karš pret Ukrainu. Rietumbalkānu ekonomiskās konverģences līmenis, izteikts kā IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas līmeņa, ir 30–50 % no ES vidējā rādītāja un neaug pietiekami ātri. Rietumbalkāniem, Eiropas Savienībai un pievienošanās procesam ir būtiski, lai šis konverģences temps paātrinātos. Lielāks konverģences līmenis ievērojami atvieglos Rietumbalkānu integrāciju ES.

Ekonomikas konverģence ir viens no galvenajiem ieguvumiem, ko sniedz pievienošanās ES, un par to, kā ekonomikas konverģenci ietekmē ekonomiskā integrācija un tirgus atvēršana, kas ir pievienošanās vienotajam tirgum rezultāts, un kohēzijas politika, liecina ES paplašināšanās piektajā kārtā gūtā pieredze — dažās no šīm relatīvi jaunākajām dalībvalstīm ienākumu līmenis ir pieaudzis līdz 90 % no ES vidējā rādītāja vai pat vairāk. Ņemot vērā šā reģiona specifiku, pakāpeniska integrācija vienotajā tirgū vēl pirms pievienošanās ES varētu ļaut piekļūt dažiem ieguvumiem agrāk nekā parasti. Šai pakāpeniskajai integrācijai ir rūpīgi jāgatavojas, un pirms tās kā sagatavošanās pasākums būtu jāīsteno cieša reģionālā sadarbība un integrācija.

Pamatojoties uz to, Komisija ir izstrādājusi **Izaugsmes plānu** Rietumbalkāniem (tas ir sīki izklāstīts citā Komisijas paziņojumā, kas tiek gatavots līdztekus šim paziņojumam). Plāns balstās uz šādiem četriem pīlāriem:

- lielāka Rietumbalkānu ekonomiskā integrācija Eiropas Savienībā,
- ekonomiskā integrācija Rietumbalkānos — kopējais reģionālais tirgus,
- fundamentālas reformas,
- lielāka finansiālā palīdzība.

Šis mehānisms būs Izaugsmes plāna centrālais elements, kas ievērojami palielinās finansiālo palīdzību, balstoties uz vērienīgu reformu programmu, kura būs vērsta uz nepieciešamajām sociālekonomiskajām reformām apvienojumā ar fundamentālām reformām — arī tiesiskuma jomā — un mērķorientētām investīcijām. Tam būs spēcīga nosacījumu sistēma, proti, tā maksājumi tiks veikti atkarībā no minēto reformu īstenošanas pakāpes. Lai īstenotu šādu pieeju, ir vajadzīgs pilnīgi jauns darbības modelis, kas atšķiras no pašlaik pieejamajiem ārējās palīdzības instrumentiem.

Finansiālā palīdzība, kas Rietumbalkāniem un Turcijai pašlaik tiek sniegta no Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (*IPA III*), arī turpmāk tiks sniegta tādā pašā veidā un būs vērsta uz valsts tiesību aktu un publiskās pārvaldes arvien lielāku saskaņošanu ar ES *acquis* un ES standartiem saistībā ar nākotnē iespējamo šo valstu iestāšanos Savienībā.

Tādējādi jaunais mehānisms papildinās *IPA III* pieeju, pievēršoties konkrētajiem faktoriem, kas nosaka sociālo un ekonomisko izaugsmi.

Turklāt atšķirībā no *IPA III*, kurā tiek izmantots uz sniegumu balstīts plānošanas process, šā jaunā mehānisma maksājumu mehānisms būs balstīts uz *ex ante* nosacījumiem, un tajā inovatīvā veidā dotācijas būs apvienotas ar aizdevumiem, tādējādi labuma guvējiem būs lielāks stimuls īstenot svarīgākās strukturālās reformas.

Lai pilnvērtīgi izmantotu Izaugsmes plāna sniegtās iespējas, katrs labuma guvējs sagatavos reformu programmu, kurā izklāstīs galvenos pasākumus, ko labuma guvējs plāno veikt 2024.–2027. gadā, lai paātrinātu sociālekonomisko konvergenci ar ES. Ar reformu programmu iepazīsies, to novērtēs un to pieņems Komisija.

Reformu programma atbildīs labuma guvēja izaugsmes stratēģijai, kas ir saskaņota ar virzību uz pievienošanos ES. Tajā būs iekļautas galvenās fundamentālās reformas, kas noteiktas pievienošanās procesā, kā arī dažas **svarīgākās sociālekonomiskās reformas**, kas noteiktas iepriekšējās ekonomikas reformu programmās, kuras turpmāk būs integrētas reformu programmās. Tam paralēli tiks paātrinātas attiecīgas un saistītas **investīcijas**, kas ietvertas Ekonomikas un investīciju plānā Rietumbalkāniem — stratēģijas *Global Gateway* reģionālajā līdziniekā.

Šīs investīcijas tiks veiktas, izmantojot Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu (*WBIF*), un būs vērstas uz nozarēm, kas sociālekonomisko attīstību veicinās visvairāk, proti, uz savienojamību — arī transportu —, enerģētiku, zaļo un digitālo pārkārtošanos, izglītību un prasmju pilnveidi. Sadarbībā ar starptautiskajām finanšu iestādēm un ES dalībvalstu attīstības bankām tiks īstenoti saistīti projekti vai programmas, kas piesaistīs papildu investīcijas no šīm iestādēm un privātā sektora.

Tātad **Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisms 2024.–2027. gadam** papildina *IPA III*. Tas ir iecerēts kā elastīgs instruments, kas piemērots mērķim paātrināt fundamentālas sociālekonomiskās reformas un tuvināt šo reģionu ES, tai pašā laikā nodrošinot paredzamību, pārredzamību un pārskatatbildību par līdzekļu izlietojumu.

Rietumbalkāni var īstenot mērķorientētas reformas sadarbībā ar ES dalībvalstīm, izmantojot tehniskā atbalsta instrumentu (*TSI*), jo sadarbība ar dalībvalstīm reformu īstenošanā var paātrināt Rietumbalkānu pievienošanos un integrāciju. Komisija novērtēs rezultātus, kas būs gūti pašlaik kopā ar kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm īstenotajā *TSI* pilotprojektā, un vēl sīkāk izpētīs, kā atvieglot šo valstu dalību *TSI* ietvaros īstenotos vairākvalstu reformu projektos.

Ierosinātais mehānisms palīdzēs Savienībai tās politisko ieceri saskaņot ar tās finanšu sviru saskaņā ar tās ilgtermiņa saistībām pret Rietumbalkānu labuma guvējiem to ceļā uz pievienošanos ES.

Mehānisma īstenošanai 2024.–2027. gadā pieejamais maksimālais resursu apjoms būs 6 miljardi EUR (faktiskajās cenās) visu veidu atbalstam, ieskaitot līdz 2 miljardiem EUR neatmaksājama atbalsta veidā un līdz 4 miljardiem EUR Savienības nodrošinātu koncesionālu aizdevumu veidā. Uzkrājums, kas kopējā uzkrājumu fondā tiks veidots ar aizdevumiem saistīto finanšu saistību segšanai, tiks iegūts no minētajiem 2 miljardiem EUR neatmaksājamā atbalsta.

Mehānisma neatmaksājamā atbalsta komponentam finansējums tiks nodrošināts no papildu resursiem, kas daudzgadu finanšu shēmas (DFS) vidusposma pārskatīšanas kontekstā ieplānoti DFS 6. izdevumu kategorijā. Tāpēc DFS regulas grozījuma priekšlikumā¹ ir noteikts, ka 6. izdevumu kategorijā tiks darīti pieejami papildu 2 miljardi EUR palīdzības sniegšanai Rietumbalkāniem.

Jaunā mehānisma īstenošanas vajadzībām ir atlasīti tādi izpildes mehānismi, kas ļauj maksimāli ātri īstenot reformas un saistītās investīcijas, bet tai pašā laikā saglabāt

¹ COM(2023) 337 final.

nepieciešamās kontroles un līdz minimumam samazināt Komisijas, labuma guvēju un citu īstenošanas partneru administratīvo slogu.

Atbalsta sniegšanai tiks izmantoti divi izpildes mehānismi: 1) tiešs atbalsts labuma guvēju valsts budžetam un 2) no *WBIF* piešķirts atbalsts investīcijām infrastruktūrā.

Vismaz puse no mehānisma atbalstam pieejamās kopējās summas, t. i., aptuveni 3 miljardi EUR, tiks pakāpeniski piešķirti *WBIF*, ieskaitot visu neatmaksājamā atbalsta summu, no kuras atņemtas summas, kas jārezervē ar mehānisma īstenošanu saistītajai tehniskajai un administratīvajai palīdzībai, un summas uzkrājumu veidošanai, kā sīkāk aprakstīts turpmāk tekstā.

Kapitālieguldījumiem paredzēto līdzekļu novirzīšana caur *WBIF* sniegs papildu drošību pret fiduciāriem riskiem, jo *WBIF* ir labi iedibinātas finanšu kontroles sistēmas, kas balstās arī uz īstenojošo finanšu iestāžu kontroles standartiem, kuriem ir veikts pilāru novērtējums. *WBIF* nodrošina vienotu satvaru sadarbībai starp Eiropas Komisiju, divpusējām līdzekļu devējām dalībvalstīm un finanšu iestādēm. Visas investīcijas būs balstītas uz principiem “nekaitēt” un “nevienu neatstāt novārtā” un veicinās virzību uz plašāko mērķi palīdzēt reģionam pāriet uz zaļu, klimatneitrālu, klimatnoturīgu, digitālu un iekļaujošu ekonomiku, kas atbilst ES noteikumiem un standartiem.

Lielais vairums līdzekļu tiks izlietoti abiem iepriekš minētajiem mehānismiem, taču neliela summa no instrumenta budžeta (1,5 %) tiks rezervēta ar mehānisma īstenošanu saistītajai tehniskajai un administratīvajai palīdzībai, piemēram, sagatavošanās, uzraudzības, kontroles, revīzijas un izvērtēšanas darbībām, kas vajadzīgas mehānisma pārvaldīšanai un tā mērķu sasniegšanai, konkrētāk, pētījumiem, ekspertu sanāksmēm, apmācībai, apspriešanai ar labuma guvēju iestādēm, konferencēm, apspriešanai ar ieinteresētajām personām, informēšanas un komunikācijas darbībām, arī iekļaujošām auditorijas sasniegšanas darbībām, un korporatīvajai komunikācijai par Savienības politiskajām prioritātēm. Izdevumi var segt arī citu atbalsta darbību izmaksas, piemēram, izmaksas, kas saistītas ar projektu vai programmu kvalitātes kontroli un uzraudzību uz vietas, kā arī izmaksas, kas saistītas ar reformu un investīciju novērtēšanai un īstenošanai nepieciešamo līdzbiedru konsultēšanu un ekspertu darbu.

Lai varētu tieši izmaksāt līdzekļus valstu budžetiem un lai varētu darīt pieejamus līdzekļus, par kuriem var iesniegt investīciju priekšlikumus *WBIF* Darbības padomei atzinuma sniegšanai, vajadzēs būs panāktam noteiktam progresam un izpildītiem **maksājuma nosacījumiem**, kas noteikti labuma guvēju reformu programmās. Maksājuma nosacījumi būs kvalitatīvu un kvantitatīvu soļu kopums un ar tiem saistīts grafiks, no kuru izpildes būs atkarīga līdzekļu izmaksāšana saistībā ar konkrētām sociālekonomiskām reformām, kuru mērķis ir stimulēt izaugsmi, nostādīt partnerus uz ilgtspējīga konverģences ceļa un virzīt tos uz konkrētām reformām, kas saistītas ar paplašināšanās procesa pamatjautājumiem, ieskaitot tiesiskumu un cīņu pret korupciju un organizēto noziedzību.

Vispārīgie maksājuma nosacījumi, kas jāizpilda, lai līdzekļus izmaksātu, ir makrofinansiālā stabilitāte, pareiza publisko finanšu pārvaldība, pārredzamība un budžeta pārraudzība. **Maksājumi tiks veikti pēc noteikta grafika reizi pusgadā**, balstoties uz labuma guvēju iesniegtiem pienācīgi pamatotiem līdzekļu izmaksāšanas pieprasījumiem un pēc tam, kad Komisija būs pārliecinājusies par attiecīgo maksājuma nosacījumu izpildi. Ja maksājuma nosacījumi nebūs izpildīti, Komisija apturēs maksājumu vai no tā atskaitīs attiecīgo summu.

Attiecīgos apturētos līdzekļus var izmaksāt 12 mēnešu laikā pēc reformu programmā sākotnēji noteiktā termiņa, ja vien ir izpildīti maksājuma nosacījumi. Pirmajā īstenošanas gadā šis termiņš būtu jāpagarina līdz 24 mēnešiem. Ja šie līdzekļi galu galā netiek izmaksāti, attiecīgo

summu var atskaitīt no labuma guvējam piešķirtā apjoma un nākamajos gados pārdalīt pārējiem labuma guvējiem.

Attiecībā uz finansējumu, kas piešķirts valstu budžetam, tiek piedāvāta vairāklīmeņu revīzijas un kontroles sistēma: pirmkārt, ja nepieciešams, valstu reformu programmās paredzēto reformu vidū tiks iekļauta labuma guvēju revīzijas un kontroles sistēmu reforma; otrkārt, Komisija jebkurā projekta cikla brīdī varēs detalizēti pārbaudīt budžeta izpildes nacionālās sistēmas. Ja īstenošana tiks veikta netiešās pārvaldības režīmā vai ar finansējuma apvienošanu (*WBIF*), Komisija papildus savām sistēmām paļausies uz to struktūru kontroles sistēmām, kurām ir veikts pilāru novērtējums, to vidū starptautiskajām finanšu iestādēm vai ES dalībvalstu attīstības bankām.

- **Saskanība ar spēkā esošajiem noteikumiem konkrētajā politikas jomā**

No šā mehānisma sniegtais atbalsts saskanēs ar citu veidu divpusēju atbalstu, kas Rietumbalkāniem tiek sniegts no citiem ES instrumentiem, jo īpaši *IPA III*, un to papildinās. Tas balstīsies uz pašreizējā atbalsta un to pastiprinās un dos šim reģionam iespēju paātrināt Ekonomikas un investīciju plāna Rietumbalkāniem īstenošanu. Lai sasniegtu tā mērķus un uzdevumus, īpašs uzsvars būtu jāliek uz tām nozarēm, kas, visticamāk, būs sociālās un ekonomiskās attīstības galvenās veicinātājas, proti, uz savienojamību, transportu, enerģētiku, digitālo pārkārtošanos, inovāciju, izglītību un prasmju pilnveidi.

- **Saskanība ar citām Savienības politikas jomām**

Regulas īstenošana saskanēs ar citām ārējās darbības un ārpolitikas jomām (piem., paplašināšanās sarunām, pirmspievienšanās palīdzību). Mehānisms papildinās šos centienus, paātrinot reģiona sociālekonomisko konvergenci, gatavojoties nākotnē iespējamajai šo valstu kļūšanai par Savienības dalībvalstīm.

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

- **Juridiskais pamats**

Šā priekšlikuma pamatā ir Līguma par Eiropas Savienības darbību 212. un 322. pants. Komisija to iesniedz saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 294. pantā paredzēto procedūru.

- **Subsidiaritāte (neekskluzīvas kompetences gadījumā)**

Ierosinātā mehānisma mērķis ir palīdzēt Rietumbalkānu labuma guvējiem panākt konvergenci ar Eiropas Savienību paplašināšanās politikas kontekstā, tāpēc Savienība šādu palīdzību spēj sniegt vislabāk. Arī sagatavot kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis dalībai Savienībā vislabāk var Savienības līmenī.

Tik liela apmēra ārējo palīdzību, kāda Rietumbalkāniem ir vajadzīga, ilgtermiņā, laikus, koordinēti un paredzami var sniegt tikai ES. ES var izmantot savas aizņemšanās spējas, lai piešķirtu Rietumbalkāniem aizdevumus ar izdevīgiem noteikumiem, kā arī sniegtu neatmaksājamu atbalstu un garantijas vairāku gadu garumā.

Pateicoties ES delegāciju nodrošinātajai ES klātbūtnei uz vietas, ES var nodrošināt visaptverošu piekļuvi informācijai par norisēm, kas ietekmē katru labuma guvēju. Tas ļauj ES pastāvīgi apzināties jaunas vajadzības un apstākļus un tādējādi pielāgot atbalstu atbilstoši mainīgajām vajadzībām, cieši koordinējot rīcību ar citiem divpusējiem vai daudzpusējiem līdzekļu devējiem.

- **Proporcionalitāte**

Priekšlikums atbilst proporcionalitātes principam tādā ziņā, ka tas nepārsniedz minimumu, kas vajadzīgs, lai Eiropas līmenī sasniegtu noteikto mērķi, un kas ir nepieciešams šim nolūkam.

Šis mehānisms tiek ierosināts kā mērķorientēta rīcība reformu paātrināšanai reģionā, kam ir jāpanāk ES, lai nodrošinātu raitu un savstarpēji izdevīgu ES paplašināšanos. Tā struktūra pēc iespējas balstās uz jau pastāvošo atbalsta struktūru (*IPA III*) vai tiem pašiem finansēšanas modeļiem (piem., *WBIF*), vai uz pastāvošajiem, bet vienkāršotiem instrumentiem (uz sniegumu balstīti instrumenti).

- **Juridiskā instrumenta izvēle**

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 212. pantu, kurā noteikta parastā likumdošanas procedūra, kas izmantojama pasākumu pieņemšanai, lai īstenotu sadarbību ar trešām valstīm, priekšlikums veidots regulas formā, nodrošinot, ka tas tiek piemērots vienoti, uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojams.

3. EX POST IZVĒRTĒJUMU, APSPRIEŠANOS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMU REZULTĀTI

- **Apspriešanās ar ieinteresētajām personām**

Ar ieinteresētajām personām oficiāli apspriesties nebija iespējams, jo priekšlikums bija jānogatavo steidzami, lai likumdevēji to varētu pieņemt tik savlaicīgi, lai tas varētu sākt darboties 2024. gadā.

ES nodrošinās atbilstošu komunikāciju un redzamību saistībā ar šā mehānisma ietvaros īstenotajiem mērķiem un darbībām Rietumbalkānos, Savienībā un ārpus to robežām.

- **Ietekmes novērtējums**

Priekšlikuma politiskās steidzamības dēļ ietekmes novērtējumu veikt nebija iespējams. Trīs mēnešu laikā pēc iniciatīvas pieņemšanas tiks sagatavots analītisks dokuments dienestu darba dokumenta veidā, kurā būs izklāstīti priekšlikuma pamatā esošie pierādījumi.

- **Pamattiesības**

Priekšnosacījums atbalsta piešķiršanai no šā instrumenta ir tāds, ka Rietumbalkānu labuma guvējiem jāturpina izmantot iedarbīgus demokrātiskos mehānismus un to institūcijas, tai skaitā daudzpartiju parlamentāro sistēmu, jāievēro tiesiskums un jāgarantē cilvēktiesību, tai skaitā pie minoritātēm piederīgo personu tiesību, ievērošana. Iestāžu paustā apņemšanās īstenot reformas un spēcīgā politiskā griba ir pozitīvas pazīmes, ko apstiprina Komisijas Paziņojumam par 2023. gada paplašināšanās dokumentu kopumu pievienotais Komisijas novērtējums par to, kā noris partneru gatavošanās kļūšanai par ES dalībniekiem.

4. IETEKME UZ BUDŽETU

Maksimālais ar mehānisma starpniecību nodrošināmais resursu apjoms visu veidu atbalstam 2024.–2027. gadā būs 6 miljardi EUR, ieskaitot 2 miljardus EUR neatmaksājama atbalsta veidā un 4 miljardus EUR Savienības nodrošinātu koncesionālu aizdevumu veidā.

Mehānisma dotāciju komponentam finansējums tiktu nodrošināts no papildu resursiem, kas daudzgadu finanšu shēmas (DFS) vidusposma pārskatīšanas kontekstā ierosināti DFS 6. izdevumu kategorijā. DFS regulas grozījumā ir paredzēts 6. izdevumu kategorijā darīt pieejamus papildu 2 miljardus EUR palīdzības sniegšanai Rietumbalkāniem.

Aizdevumiem uzkrājumi tiks veidoti kopējā uzkrājumu fondā, un piemērotā uzkrājumu likme būs 9 %; uzkrājumi tiks finansēti no 2 miljardiem EUR, kas ierosināti DFS vidusposma pārskatīšanas ietvaros un veidos šā mehānisma finansējumu.

1,5 % no neatmaksājamā atbalsta komponenta (30 miljoni EUR) tiks piešķirti to tehniskās un administratīvās palīdzības izdevumu segšanai, kas saistīti ar mehānisma pārvaldību, tai skaitā uzraudzību, komunikāciju, revīziju un izvērtēšanu.

Neatmaksājamā atbalsta atlikušo daļu, kā arī aizdevumu komponentā ietilpstošos līdzekļus piešķirs saskaņā ar I pielikumā norādīto formulu, kurā labuma guvēja iedzīvotāju skaita attiecība pret Rietumbalkānu reģiona kopējo iedzīvotāju skaitu apvienota ar Rietumbalkānu reģiona vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju attiecību pret attiecīgā labuma guvēja IKP uz vienu iedzīvotāju un abiem šiem faktoriem piemērots attiecīgi 60 % un 40 % svērums.

5. CITI ELEMENTI

• Īstenošana, uzraudzība, izvērtēšana un ziņošana

Regulā ir izklāstīti detalizēti noteikumi par īstenošanu, uzraudzību, ziņošanu un izvērtēšanu.

Atbalstu šā instrumenta ietvaros īsteno tādos veidos un ar tādām īstenošanas metodēm, kas norādītas Finanšu regulā.

Komisija pastāvīgi uzraudzīs mehānisma īstenošanu. Pilnīgi ievērojot Līgumus, Komisijas dienesti saistībā ar mehānisma īstenošanu sadarbosies ar Eiropas Ārējās darbības dienestu (EĀDD), lai nodrošinātu Savienības ārējās darbības konsekvenču. Par Serbiju un Kosovu novērtējumu sniegs Eiropas Savienības Augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos un Komisijas priekšsēdētāja vietnieks kā dialoga par Serbijas un Kosovas attiecību normalizēšanu veicinātājs.

Labuma guvējiem būtu jāievieš uzraudzības sistēma, kas balstīta uz Komisijas noteiktiem kritērijiem, un tiem ik gadu būs jāziņo Komisijai par savu reformu programmu īstenošanu. Cita starpā būs jāziņo par reformu programmās norādīto mērķu sasniegšanu un progresu to sasniegšanā, par saņēmēju iekšējās kontroles sistēmu uzlabojumiem, par to budžeta izpildi un par summām, kas izmaksātas nepamatoti vai izlietotas ļaunprātīgi un ko ES pēc tam atguvusi, ja šādas summas ir.

Komisija sniegs Eiropas Parlamentam, Padomei un Regulas 27. pantā minētajai komitejai ikgadēju novērtējumu par mehānisma ietvaros piešķirto līdzekļu izlietojumu.

Komisija veiks arī regulas *ex post* izvērtēšanu.

• Detalizēts konkrētu priekšlikuma noteikumu skaidrojums

Ar šo regulu tiek izveidots Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisms.

I nodaļā (“Vispārīgi noteikumi”) ir norādīts mehānisma priekšmets (1. pants), definīcijas (2. pants), mehānisma vispārīgie un konkrētie mērķi (3. pants), vispārīgie principi (4. pants) un atbalsta priekšnosacījumi (5. pants).

II nodaļā ir izklāstīta mehānisma finansēšanas un īstenošanas kārtība. 6. pantā ir norādīts i) mehānisma finansējuma apjoms neatmaksājama finansiāla atbalsta veidā un tehniskās un administratīvās palīdzības veidā un ii) atbalsts aizdevumu veidā. 7. pantā ir detalizēti aprakstīti mehānisma īstenošanas veidi, t. i., tiešā un netiešā pārvaldība saskaņā ar Finanšu regulu. 8. pantā ir izklāstīti mehānismam piemērojamie atbilstības un izcelsmes noteikumi, kā arī norādīts, ka piešķiršanas procedūrās noteikumi var būt stingrāki, ja tas nepieciešams darbības veida dēļ vai tāpēc, ka darbība skar drošību un sabiedrisko kārtību. 9. pants attiecas uz mehānisma nolīgumu, kurš Komisijai jānoslēdz ar labuma guvējiem un kurā jo īpaši paredzēti revīzijas un kontroles noteikumi, kā arī pienākumi un nosacījumi, kas jāizpilda, lai maksājumi tiktu veikti. Noteikumi par pārnēsumiem, gada maksājumiem un saistību apriņķiem ir ietverti 10. pantā.

III nodaļā (“Reformu programmas”) ir sīki noteiktas prasības un pamats reformu programmu formulēšanai (11. pants) un vispārīgie finansēšanas principi, ieskaitot maksājuma nosacījumus, ko piemēro līdzekļu izmaksāšanai (12. pants). 13. pantā ir sīki aprakstītas labuma guvēju iesniedzamās reformu programmas, iesniegšanas procedūra un elementi, kam jābūt reformu programmās, ieskaitot reformas un investīciju jomas, kas finansējamas no mehānisma, un sistēmas, ar kurām novērst, atklāt un labot pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus saistībā ar to finanšu līdzekļu izmantošanu, kas piešķirti no mehānisma.

Komisija vērtēs reformu programmas saskaņā ar 14. pantā noteiktajiem kritērijiem un, kā aprakstīts 15. pantā, pieņems īstenošanas lēmumu, kur cita starpā būs norādīta indikatīvā summa, kas izmaksājama kā aizdevuma veida atbalsts, ja ir apmierinoši izpildīti maksājuma nosacījumi, nosacījumu izpildes termiņš un priekšfinansējums, uz ko labuma guvēji būs tiesīgi. 16. pants paredz Komisijai vai labuma guvējam iespēju iesniegt priekšlikumu par reformu programmas grozījumiem.

17. pants attiecas uz aizdevuma līgumiem, kas Komisijai jānoslēdz ar katru labuma guvēju, un tas ietver noteikumus, kas reglamentē Komisijas aizņēmumus tirgos, savukārt 18. pantā ir noteikta uzkrājumu likme un tās pārskatīšanas procedūra. 19. pantā ir paredzēta kārtība, kādā mehānisma ietvaros finansējamas investīcijas, izmantojot Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu.

Noteikumi par to, kā — ar noteikumu, ka ir ievēroti 5. pantā aprakstītie priekšnosacījumi, — labuma guvējiem izmaksājams priekšfinansējums, ir izklāstīti 20. pantā. 21. pantā ir sīki aprakstīta procedūra, kā veicami maksājumi, kad ir izpildīti gan vispārīgie nosacījumi, kas saistīti ar makrofinansiālo stabilitāti, pareizu publisko finanšu pārvaldību, pārredzamību un budžeta pārraudzību, gan maksājuma nosacījumi, kas izklāstīti reformu programmās.

Maksājumi tiks veikti reizi pusgadā pēc tam, kad labuma guvējs būs iesniedzis līdzekļu izmaksāšanas pieprasījumu, kurā būs pierādīts, ka ir apmierinoši izpildīti attiecīgie maksājuma nosacījumi, proti, izpildīti attiecīgie kvalitatīvie un kvantitatīvie soļi. Ja Komisijas novērtējums būs negatīvs, tā summas daļa, uz kuru attiecas neizpildītie maksājuma nosacījumi, tiks aizturēta. Aizturētie līdzekļi tiks atbrīvoti tikai tad, ja labuma guvējs nākamajā līdzekļu izmaksāšanas pieprasījumā būs pienācīgi pierādījis, ka tas ir īstenojis nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu attiecīgo maksājuma nosacījumu apmierinošu izpildi. Pretējā gadījumā Komisija var pārdalīt attiecīgās summas citiem labuma guvējiem.

Tajā pašā pantā ir arī noteikts, ka par kvalitatīvajiem vai kvantitatīvajiem soļiem, kas nebūs izpildīti līdz 2028. gada 31. decembrim, netiks izmaksātas nekādas summas, un ir arī Komisijai atļauts samazināt summas, ja ir ietekmētas Savienības finanšu intereses vai ja labuma guvēji nopietni pārkāpj kādu pienākumu, kas izriet no mehānisma ietvaros noslēgtajiem nolīgumiem.

IV nodaļā (“Savienības finanšu interešu aizsardzība”) ir izklāstīti noteikumi, kas Komisijai un labuma guvējiem jāievēro, lai nodrošinātu rezultatīvu mehānisma īstenošanas kontroli. 22. pantā ir detalizēti aprakstīti pienākumi, kas jāatspoguļo mehānisma nolīgumā un aizdevuma līgumā, to vidū pienākums veikt atbilstīgus pasākumus, lai novērstu, atklātu un labotu krāpšanu, korupciju, interešu konfliktus un pārkāpumus, kas ietekmē Savienības finanšu intereses, novērstu finansējuma dublēšanos un sāktu tiesvedību piesavinātu līdzekļu atgūšanai, pienākums vākt pienācīgus datus par mehānisma līdzekļu saņēmējiem un pienākums piešķirt attiecīgas tiesības Komisijai, Eiropas Birojam krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) un attiecīgā gadījumā Eiropas Prokuratūrai (*EPPO*). Tas pats pants arī dod Komisijai tiesības samazināt vai atgūt summas, ja ir ietekmētas Savienības finanšu intereses vai ja labuma guvēji nopietni pārkāpj kādu pienākumu, kas izriet no mehānisma ietvaros noslēgtajiem nolīgumiem. 23. pantā ir izklāstīti noteikumi par labuma guvēju iekšējās kontroles sistēmām.

V nodaļa (“Uzraudzība, ziņošana un izvērtēšana”) ietver noteikumus par to rādītāju un rezultātu satvaru noteikšanu, kas izmantojami uzraudzībā un izvērtēšanā (24. pants), un par mehānisma *ex post* izvērtēšanu (25. pants).

VI nodaļā (“Nobeiguma noteikumi”) ir noteikta pilnvaru deleģēšana attiecībā uz uzkrājumu likmi (26. pants), komiteju procedūra (27. pants), noteikumi par informēšanu, komunikāciju un publicitāti (28. pants) un par stāšanos spēkā (29. pants).

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA,

ar ko izveido Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 212. pantu un 322. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

ņemot vērā Revīzijas palātas atzinumu,

saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru,

tā kā:

- (1) Savienības un tās Rietumbalkānu partneru² kopīgajās interesēs ir veicināt centienus reformēt Rietumbalkānu partneru politiskās, juridiskās un ekonomiskās sistēmas saistībā ar nākotnē iespējamo šo valstu iestāšanos Savienībā. Iespējai kļūt par Savienības dalībvalsti piemīt spēcīga transformējoša ietekme, un tā rada pozitīvas izmaiņas demokrātijā, politikā, ekonomikā un sabiedrībā.
- (2) Dažas no priekšrocībām, ko sniedz dalība Savienībā, ir nepieciešams nodrošināt jau pirms pievienošanās. Šo ieguvumu centrā ir ekonomikas konverģence. Pašlaik Rietumbalkānu konverģence, izteikta kā IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas līmeņa, joprojām ir maza — 30–50 % no Savienības vidējā rādītāja —, un tā neaug pietiekami ātri.
- (3) Lai samazinātu šo atšķirību, Eiropas Komisija pieņēma Paziņojumu par Izaugsmes plānu Rietumbalkāniem, kas balstīts uz četriem pīlāriem: a) palielināt Rietumbalkānu integrāciju ES vienotajā tirgū; b) pilnīgi īstenojot pašreizējo Kopējā reģionālā tirgus rīcības plānu, pastiprināt reģionālo ekonomisko integrāciju, balstoties uz ES noteikumiem un standartiem; c) padziļināt reformas, kuru mērķis ir paātrināt izaugsmi reģionā, veicināt ekonomikas konverģenci un stiprināt stabilitāti reģionā; un d) izveidot jaunu finansēšanas instrumentu — Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu.
- (4) Lai īstenotu minēto izaugsmes plānu, ir vajadzīgs lielāks finansējums, ko piešķir no īpaša, jauna finansēšanas instrumenta — Reformu un izaugsmes mehānisma —, lai palīdzētu reģionam īstenot izaugsmi veicinošas reformas, panākt reģionālo integrāciju un izveidot kopēju reģionālo tirgu.
- (5) Lai sasniegtu šos mērķus, īpašs uzsvars investīciju jomu ziņā būtu jāliek uz tām nozarēm, kas, visticamāk, būs sociālās un ekonomiskās attīstības galvenās

² Albānija, Bosnija un Hercegovina, Kosova*, Melnkalne, Serbija un Ziemeļmaķedonija.

* Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244/1999 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovā neatkarības deklarāciju.

veicinātājas, proti, uz savienojamību, tai skaitā transportu, enerģētiku, zaļo un digitālo pārkārtošanos, izglītību un prasmju pilnveidi.

- (6) Būtiska nozīme Rietumbalkānu partneru un ES savstarpējās savienotības uzlabošanā ir transporta infrastruktūrai. Tai vajadzētu palīdzēt integrēt šo reģionu Savienībā. Komisija priekšlikumā par Eiropas transporta tīkla (*TEN-T*) satvara pārskatīšanu iekļāva jaunu koridoru, kas šķērso Rietumbalkānu reģionu (Rietumu–Vidusjūras austrumu koridors). Finansējot transporta infrastruktūru šajā reģionā, būtu jāatsaucas uz *TEN-T*.
- (7) Mehānismam būtu jāatbalsta tādas investīcijas un reformas, kas palīdz labuma guvējiem digitalizēt ekonomiku un sabiedrību saskaņā ar ES redzējumu 2030. gadam, kurš izklāstīts Komisijas paziņojumā “Digitālais kompass līdz 2030. gadam — Eiropas ceļam digitālajā gadu desmitā”³. Tam būtu jācenšas palīdzēt tiem sasniegt vispārīgos mērķus un digitalizācijas mērķrādītājus, kas attiecas uz Savienību. Kā Komisija norādījusi 2023. gada 15. jūnija paziņojumā⁴, 5G kiberdrošības rīkkopai vajadzētu kalpot par atsauci, pēc kuras būtu jāvadās, piešķirot ES finansējumu, lai nodrošinātu reģiona digitālās infrastruktūras drošību, noturību un integritātes aizsardzību.
- (8) Savienības atbalstam, kas sniegts no mehānisma, nevajadzētu vis aizstāt divpusējo un reģionālo atbalstu, kas tiek sniegts saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/1529⁵ un ir vērsts uz labuma guvēju sagatavošanu dalībai Savienībā, bet gan to papildināt un palielināt, cik vien iespējams izmantojot pastāvošos mehānismus un struktūras. Pieejai būtu jābalstās uz pastāvošo paplašināšanās metodiku, jo īpaši 2020. gada pārskatīto metodiku⁶ un tā paša gada Ekonomikas un investīciju plānu⁷.
- (9) Atbalsts no mehānisma būtu jāsniedz, lai tiktu sasniegti vispārīgie un konkrētie mērķi, un tas būtu jāpiešķir, pamatojoties uz noteiktiem kritērijiem un atbilstoši skaidriem maksājuma nosacījumiem. Mehānisma vispārīgajiem mērķiem vajadzētu būt šādiem: paātrināt reģionālo ekonomisko integrāciju, pakāpenisku integrāciju Savienības vienotajā tirgū, Rietumbalkānu ekonomiku sociālekonomisko konvergenci un saskaņošanu ar Savienības tiesību aktiem, noteikumiem, standartiem, politiku un praksi ceļā uz iestāšanos Savienībā. Mehānismam būtu arī jāpalīdz paātrināt reformas, kas saistītas ar paplašināšanās procesa pamatjautājumiem, ieskaitot tiesiskumu, publisko iepirkumu un valsts atbalsta kontroli, publisko finanšu pārvaldību un cīņu pret korupciju. Šie mērķi būtu jāīsteno tā, lai progress viena mērķa sasniegšanā veicinātu arī citu šo mērķu sasniegšanu.
- (10) Mehānismam būtu jāveicina efektīvas attīstības principi, cenšoties tikai papildināt no citām Savienības programmām un instrumentiem sniegto atbalstu un izvairīties no šīs regulas ietvaros sniegtās palīdzības dublēšanās ar citu palīdzību, ko sniegusi Savienība, dalībvalstis, trešās valstis, daudzpusējas un reģionālas organizācijas un struktūras.
- (11) Mehānismam būtu jānodrošina saskaņotība ar Savienības ārējās darbības vispārīgajiem mērķiem, kas noteikti Līguma par Eiropas Savienību 21. pantā, tostarp jānodrošina

³ COM(2021) 118 final.

⁴ “5G kiberdrošības rīkkopas ieviešana”, C(2023) 4049 final.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1529 (2021. gada 15. septembris), ar ko izveido Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA III*) (OV L 330, 20.9.2021., 1. lpp., *ELI*: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj>).

⁶ COM(2022) 57 final.

⁷ COM(2020) 641 final.

pamattiesību ievērošana, kas paredzēta ES Pamattiesību hartā, un jāatbalsta šie mērķi. Tas jo īpaši nodrošinās cilvēktiesību aizsardzību un veicināšanu un tiesiskumu.

- (12) Mehānisma ietvaros veiktajām darbībām būtu jāveicina virzība uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem un Parīzes nolīguma, ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām, ANO Konvencijas par bioloģisko daudzveidību un ANO Konvencijas par cīņu pret pārtuksnešošanas īstenošanu, un tām nevajadzētu veicināt vides degradāciju vai radīt kaitējumu videi vai klimatam. Mehānisma finansētajiem pasākumiem būtu jāatbilst labuma guvēju nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem, to nacionāli noteiktajam devumam un vērienīgajam mērķim līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti. Mehānismam būtu jāveicina klimata pārmaiņu mazināšanas rīcība un spējas pielāgoties klimata pārmaiņu negatīvajai ietekmei un būtu jāstiprina klimatnoturība.
- (13) Šīs regulas īstenošanā būtu jāievēro līdztiesības un nediskriminācijas principi, kas sīkāk aprakstīti līdztiesības savienības stratēģijās. Tai būtu jāveicina dzimumu līdztiesība un sieviešu un meiteņu spēcīgāšana un jācenšas aizsargāt un veicināt sieviešu un meiteņu tiesības saskaņā ar ES dzimumu līdztiesības rīcības plāniem un attiecīgajiem Padomes secinājumiem un starptautiskajām konvencijām. Mehānisma īstenošanai būtu jāatbilst ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām, un tā investīcijās un tehniskajā palīdzībā būtu jānodrošina pieklūstamība.
- (14) Ar šo regulu būtu jāveicina zaļā programma Rietumbalkāniem⁸, pastiprinot vides aizsardzību, palīdzot mazināt klimata pārmaiņas un palielināt klimatnoturību un paātrinot pāreju uz mazoglekļa ekonomiku.
- (15) Atspoguļojot Eiropas zaļo kursu, kas ir Eiropas ilgtspējīgas izaugsmes stratēģija, un to, cik svarīgi ir virzīties uz klimata un biodaudzveidības mērķiem saskaņā ar iestāžu nolīgumā ietvertajām saistībām, mehānismam būtu jāpalīdz sasniegt kopējais mērķis — 30 % Savienības budžeta izdevumu atvēlēt klimata mērķu atbalstam un 7,5 % 2024. gadā un 10 % 2026. un 2027. gadā atvēlēt biodaudzveidības mērķiem. Vismaz 37 % no neatmaksājamā finansiālā atbalsta, kas piešķirts ar *WBIF* starpniecību, būtu jāvelta klimata mērķiem. Mehānismam būtu jāatbalsta darbības, kurās pilnīgi ievēroti Savienības klimata un vides standarti un prioritātes un Regulas (ES) 2020/852⁹ 17. pantā noteiktais princips “nenodarīt būtisku kaitējumu”.
- (16) Komisijai sadarbībā ar dalībvalstīm un labuma guvējiem būtu jāveicina lielāka pārredzamība un pārskatatbildība palīdzības sniegšanā, tostarp tālab jāievieš pienācīgas iekšējās kontroles sistēmas un krāpšanas apkarošanas politika. Atbalsts no mehānisma būtu jādara pieejams ar priekšnosacījumu, ka katrs no labuma guvējiem turpina izmantot un uzturēt iedarbīgus demokrātiskos mehānismus un institūcijas, tai skaitā daudzpartiju parlamentāro sistēmu, un ievērot un uzturēt tiesiskumu un garantē cilvēktiesību, tai skaitā pie minoritātēm piederīgo personu tiesību, ievērošanu. Vēl vienam priekšnosacījumam vajadzētu būt tādam, ka Serbija un Kosova konstruktīvi iesaistās savu attiecību normalizēšanā, lai pilnīgi īstenotu visus savus pienākumus, kas izriet no Nolīguma par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikuma, kā arī visiem iepriekšējiem dialoga rezultātā noslēgtajiem nolīgumiem, un iesaistās sarunās par visaptverošo nolīgumu par attiecību normalizēšanu.

⁸ SWD(2020) 223 final, 6.10.2020.

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/852 (2020. gada 18. jūnijs) par regulējuma izveidi ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanai un ar ko groza Regulu (ES) 2019/2088 (OV L 198, 22.6.2020., 13. lpp.).

- (17) Kopējai maksimālajai Savienības atbalsta summai, kas piešķirama no mehānisma 2024.–2027. gadā, vajadzētu būt 6 miljardiem EUR faktiskajās cenās, ieskaitot līdz 2 miljardiem EUR neatmaksājama atbalsta veidā un līdz 4 miljardiem EUR Savienības piešķirtu koncesionālu finansiālās palīdzības aizdevumu veidā, kam uzkrājumi veidoti no minētajiem 2 miljardiem EUR. Vismaz puse no kopējās summas būtu jāpiešķir, izmantojot Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu (*WBIF*), ieskaitot visu neatmaksājamā atbalsta summu, no kuras atņemti 1,5 % tehniskās palīdzības vajadzībām un summas, kas vajadzīgas aizdevumiem nepieciešamo uzkrājumu veidošanai.
- (18) Ar šo regulu paredz finansējumu visam šā instrumenta darbības laikam, un tas Eiropas Parlamentam un Padomei ikgadējās budžeta procedūras laikā ir galvenā atsaucē summa 2020. gada 16. decembra Iestāžu nolīguma starp Eiropas Parlamentu, Eiropas Savienības Padomi un Eiropas Komisiju par budžeta disciplīnu, sadarbību budžeta jautājumos un pareizu finanšu pārvaldību, kā arī par jauniem pašu resursiem, tostarp par ceļvedi jaunu pašu resursu ieviešanai, 18. punkta nozīmē.
- (19) Atkāpjoties no Regulas (ES) 2021/947 31. panta 3. punkta otrā teikuma, no šā mehānisma piešķirto aizdevumu radītās finansiālās saistības nebūtu jāatbalsta ar Ārējās darbības garantiju. Aizdevumu veida atbalsts, kas piešķirts no šā mehānisma, būtu jāuzskata par finansiālo palīdzību Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 220. panta 1. punkta nozīmē. Katram labuma guvējam piešķiramā finansējuma indikatīvā summa būtu jāaprēķina saskaņā ar I pielikumā norādīto formulu, kurā labuma guvēja iedzīvotāju skaita attiecība pret Rietumbalkānu reģiona kopējo iedzīvotāju skaitu apvienota ar Rietumbalkānu reģiona vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju attiecību pret attiecīgā labuma guvēja IKP uz vienu iedzīvotāju un abiem šiem faktoriem piemērots attiecīgi 60 % un 40 % svēruma. Ja finanšu līdzekļu izmaksāšanai piemērojamie maksājuma nosacījumi nav izpildīti, Komisija visu summu vai tās daļu var pārdalīt citiem labuma guvējiem.
- (20) Šai regulai būtu jāpiemēro horizontālie finanšu noteikumi, ko pieņem Eiropas Parlaments un Padome, pamatojoties uz LESD 322. pantu. Minētie noteikumi ir izklāstīti Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES, Euratom) 2018/1046¹⁰ un jo īpaši nosaka procedūru budžeta izveidei un izpildei ar dotācijām, iepirkumu, netiešo pārvaldību, finansiālo palīdzību, finansējuma apvienošanas darbībām un ārējo ekspertu izdevumu atlīdzināšanu, kā arī paredz finanšu dalībnieku atbildības pārbaudes.
- (21) Mehānisma ietvaros rīkotajās piešķiršanas procedūrās būtu jāatļauj ierobežot atbilstīgo subjektu loku, ja to prasa darbības īpašais veids vai ja darbība skar drošību un sabiedrisko kārtību.
- (22) Lai mehānisms tiktu īstenots efektīvi, tostarp tiktu veicināta Rietumbalkānu labuma guvēju integrācija Eiropas vērtības ķēdēs, visu šā mehānisma ietvaros finansēto un iepirkto piegāžu un materiālu izcelsmei vajadzētu būt dalībvalstīs, labuma guvējos, Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu līgumslēdzējās pusēs vai valstīs, uz ko attiecas Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2021/947¹¹ I pielikums un Regulas (ES)

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 un Lēmumu Nr. 541/2014/ES un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/20 (OV L 193, 30.7.2018., 1. lpp., *ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj>*).

¹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/947 (2021. gada 9. jūnijs), ar ko izveido Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu “Eiropa pasaule”, groza

2021/1529 I pielikums, vai valstīs, kurām Komisija ir noteikusi savstarpēju piekļuvi ārējai palīdzībai labuma guvējos, izņemot gadījumu, kad piegādes un materiālus nevar ar saprātīgiem nosacījumiem iegūt nevienā no minētajām valstīm.

- (23) Ievērojot principu, ka Savienības budžets tiek noteikts reizi gadā, būtu jānodrošina iespēja piemērot elastību, kas saskaņā ar Regulu (ES, Euratom) 2018/1046 atļautu citiem politikas virzieniem, cita starpā to piemērot līdzekļu pārvešanai un atkārtotai piešķiršanai, lai Savienības līdzekļi tiktu izlietoti efektīvi un tādējādi maksimāli palielinātos mehānisma ietvaros pieejamie Savienības līdzekļi.
- (24) Rietumbalkānu mehānisma īstenošanas pamatā katrā Rietumbalkānu labuma guvējā vajadzētu būt saskanīgu un prioritārā secībā sakārtotu mērķorientētu reformu un investīciju prioritāšu kopumam (reformu programmai), kas nodrošina skaidri formulētu sociālekonomiskās izaugsmes veicināšanas satvaru, kurš ir saskaņots ar prasībām, kas jāizpilda, lai pievienotos Savienībai. Reformu programma būs visaptverošs satvars šā mehānisma mērķu sasniegšanai.
- (25) Savienības atbalsta izmaksāšanai vajadzētu būt atkarīgai no tā, vai ir ievēroti maksājuma nosacījumi, un no reformu programmās izklāstīto reformu īstenošanā panāktā progresa, kas ir izmērāms un ko novērtē un oficiāli apstiprina Komisija. Līdzekļu izmaksāšana būtu attiecīgi jāstrukturē, atspoguļojot mehānisma mērķus.
- (26) Reformu programmās būtu jāiekļauj mērķorientēti reformu pasākumi un prioritārās investīciju jomas, kā arī maksājuma nosacījumi, kas formulēti kā kvalitatīvi un kvantitatīvi soļi, kuri atspoguļo apmierinošu progresu pasākumu īstenošanā vai šo pasākumu izpildi, un indikatīvs šo pasākumu īstenošanas grafiks. Šie soļi būtu jāieplāno uz laiku līdz vēlākais 2027. gada 31. augustam, lai gan pasākumus, uz kuriem šie soļi attiecas, līdz galam var pabeigt vēlāk nekā 2027. gadā, bet ne vēlāk kā līdz 2028. gada 31. decembrim.
- (27) Reformu programmās būtu jāiekļauj skaidrojums par labuma guvēja sistēmu, ar kuru tiks rezultatīvi novērsti, atklāti un laboti pārkāpumi, korupcija, krāpšana un interešu konflikti saistībā ar mehānisma ietvaros piešķirto līdzekļu izmantošanu, un par kārtību, kā novērst no mehānisma piešķirtā finansējuma dublēšanos ar finansējumu, kas piešķirts no citām Savienības programmām vai ko piešķiruš citi līdzekļu devēji.
- (28) Reformu programmās iekļautajiem pasākumiem attiecīgā gadījumā būtu jāveicina publisko finanšu pārvaldības un kontroles sistēmas efektivitātes uzlabošanās, cīņa pret korupciju, krāpšanu un organizēto noziedzību un rezultatīva sistēma valsts atbalsta kontrolei, lai nodrošinātu godīgus nosacījumus visiem uzņēmumiem. Labuma guvējam šie pasākumi būtu jāīsteno līdz datumam, ko atbilstoši katram pasākumam varētu indikatīvi noteikt mehānisma īstenošanas sākumposmā.
- (29) Komisijai katra reformu programma būtu jānovērtē, balstoties uz šajā regulā iekļauto kritēriju sarakstu. Lai nodrošinātu vienādus nosacījumus šīs regulas īstenošanai, būtu jāpiešķir Komisijai īstenošanas pilnvaras apstiprināt šīs reformu programmas. Minētās pilnvaras būtu jāizmanto saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 182/2011¹². Komisija attiecīgā gadījumā pienācīgi ņems vērā Padomes Lēmumu

un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu Nr. 466/2014/ES un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2017/1601 un Padomes Regulu (EK, Euratom) Nr. 480/2009 (OV L 209, 14.6.2021., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj>).

¹² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 182/2011 (2011. gada 16. februāris), ar ko nosaka normas un vispārīgus principus par dalībvalstu kontroles mehānismiem, kuri attiecas uz Komisijas

2010/427/ES un EĀDD lomu, jo īpaši tad, kad uzraudzīs Savienības atbalsta piešķiršanas priekšnosacījuma izpildi.

- (30) Tai pašā laikā šajā regulā minētajam Komisijas īstenošanas lēmumam būtu jākalpo par darba programmu Finanšu regulas 110. panta 2. punkta nozīmē attiecībā uz šajā regulā paredzēto neatmaksājamā finansiālā atbalsta summu.
- (31) Ņemot vērā mehānisma īstenošanā nepieciešamo elastīgumu, labuma guvējam vajadzētu būt iespējai iesniegt Komisijai pamatotu lūgumu grozīt īstenošanas lēmumu, ja reformu programma, ieskaitot attiecīgos maksājuma nosacījumus, objektīvu apstākļu dēļ vairs daļēji vai nemaz nav izpildāma. Labuma guvējam vajadzētu būt iespējai iesniegt pamatotu lūgumu grozīt reformu programmu, tai skaitā attiecīgā gadījumā ierosināt papildinājumus.
- (32) Komisijai vajadzētu būt iespējai grozīt īstenošanas lēmumu, jo īpaši tamdēļ, lai ņemtu vērā pieejamo summu izmaiņas.
- (33) Ja no šā mehānisma sniegtais atbalsts tiek pārdalīts, kā rezultātā labuma guvējam tiek piešķirts papildu atbalsts, šim labuma guvējam būtu jāiesniedz pārskatīta reformu programma, kurā būtu norādīts, kādi vēl pasākumi jāīsteno.
- (34) Ar katru labuma guvēju būtu jānoslēdz mehānisma nolīgums, kurā būtu izklāstīti Savienības un labuma guvēja finansiālās sadarbības principi un norādīti nepieciešamie mehānismi, kas attiecas uz mehānisma ietvaros piešķirtā Savienības finansējuma kontroli, pārraudzību, uzraudzību, izvērtēšanu, ziņošanu par to un revīziju, noteikumi par nodokļiem, nodevām un maksām un pasākumi, ar kuriem paredzēts novērst, atklāt, izmeklēt un labot pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus. Pēc tam ar katru labuma guvēju būtu jānoslēdz arī aizdevuma līgums, kurā izklāstīti konkrēti noteikumi par aizdevumu veidā sniegtā finansējuma pārvaldību un īstenošanu.
- (35) Finansiālo atbalstu reformu programmu īstenošanai vajadzētu būt iespējams sniegt aizdevuma veidā. Ņemot vērā Rietumbalkānu vajadzības pēc finansējuma, ir lietderīgi organizēt finansiālo palīdzību saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 220.a pantā paredzēto diversificētas finansēšanas stratēģiju, kas tajā noteikta kā atsevišķa finansēšanas metode; paredzams, ka tas uzlabos Savienības obligāciju likviditāti un Savienības emisijas pievilcību un rentabilitāti.
- (36) Ir atbilstoši izsniegt labuma guvējiem aizdevumus ar ļoti izdevīgiem noteikumiem uz maksimums 40 gadiem un pamatsummas atmaksu sākt ne ātrāk kā 2034. gadā. Ir arī atbilstoši atkāpties no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 220. panta 4. punkta.
- (37) Tā kā finanšu risks, kas saistīts ar atbalstu, kurš no šā instrumenta aizdevumu veidā sniegts labuma guvējiem, ir līdzīgs finanšu riskam, kas saistīts ar Regulas (ES) 2021/947 ietvaros veiktajām aizdevumu operācijām, uzkrājumu likmei, saskaņā ar kuru veidojams uzkrājums to finanšu saistību segšanai, kas izriet no šīs regulas ietvaros sniegtajiem aizdevumiem, vajadzētu būt 9 % saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 211. pantu un šie uzkrājumi būtu jāfinansē no šajā mehānismā paredzētā 2 miljardu EUR finansējuma.
- (38) Lai nodrošinātu, ka uzkrājumu likme turpina atbilst finanšu riskiem, būtu jādeleģē Komisijai pilnvaras pieņemt aktus saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 290. pantu, lai Komisija varētu grozīt uzkrājumu likmi. Ir ļoti svarīgi, lai Komisija

īstenošanas pilnvaru izmantošanu (OV L 55, 28.2.2011., 13. lpp., *ELI*: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj>).

sagatavošanās darba laikā rīkotu pienācīgas apspriešanās, arī ar ekspertiem, un lai šīs apspriešanās tiktu organizētas saskaņā ar principiem, kas noteikti 2016. gada 13. aprīļa Iestāžu nolīgumā par labāku likumdošanas procesu¹³. Jo īpaši, lai nodrošinātu vienlīdzīgu dalību deleģēto aktu sagatavošanā, Eiropas Parlaments un Padome saņem visus dokumentus vienlaikus ar dalībvalstu ekspertiem un to eksperti var sistemātiski piedalīties Komisijas ekspertu grupu sanāksmēs, kas attiecas uz deleģēto aktu sagatavošanu.

- (39) Lai maksimāli palielinātu Savienības finansiālā atbalsta spēju piesaistīt papildu investīcijas un nodrošinātu ES kontroli pār izdevumiem, investīcijas infrastruktūrā, ar kurām atbalsta reformu programmu īstenošanu, būtu jāveic, izmantojot *WBIF*. Atsevišķi projekti vai programmas būtu jāiesniedz *WBIF* Darbības padomei atzinuma sniegšanai tikai tad, kad ir izpildīti reformu programmās noteiktie attiecīgie maksājuma nosacījumi. Ja investīcijām piemērojamie attiecīgie maksājuma nosacījumi netiek izpildīti viena gada laikā, Komisija *WBIF* ietvaros piešķiramo investīciju finansējumu var pārdalīt pārējiem labuma guvējiem.
- (40) Lai labuma guvējiem būtu sākuma finansējums pirmo reformu īstenošanai, katram labuma guvējam priekšfinansējuma veidā vajadzētu būt pieejamiem līdz 7 % no kopējās šā mehānisma ietvaros paredzētās finansiālās palīdzības summas ar noteikumu, ka finansējums ir pieejams un ka ir izpildīti priekšnosacījumi, kas piemērojami atbalsta saņemšanai no mehānisma.
- (41) Ir svarīgi nodrošināt, lai Savienības atbalsta sniegšana Rietumbalkānu labuma guvējiem būtu gan elastīga, gan plānojama. Tālab līdzekļi no mehānisma būtu jāizmaksā saskaņā ar noteiktu grafiku reizi pusgadā — ar noteikumu, ka finansējums ir pieejams —, pamatojoties uz labuma guvēju iesniegtu pieprasījumu izmaksāt līdzekļus un pēc tam, kad Komisija ir pārliecinājusies, ka ir apmierinoši izpildīti gan vispārīgie nosacījumi, kas saistīti ar makrofinansiālo stabilitāti, pareizu publisko finanšu pārvaldību, pārredzamību un budžeta pārraudzību, gan attiecīgie maksājuma nosacījumi. Ja maksājuma nosacījums netiek izpildīts atbilstoši indikatīvajam grafikam, kas noteikts lēmumā, ar kuru apstiprina reformu programmu, Komisija varētu aizturēt visus līdzekļus, kas attiecas uz konkrēto nosacījumu, vai to daļu. Atbilstošo aizturēto līdzekļu izmaksa varētu notikt nākamajā līdzekļu izmaksāšanas periodā un ne vēlāk kā 12 mēnešus pēc indikatīvajā grafikā noteiktā sākotnējā termiņa, ja ir izpildīti maksājuma nosacījumi. Pirmajā īstenošanas gadā šis termiņš būtu jāpagarina līdz 24 mēnešiem no sākotnējā negatīvā novērtējuma.
- (42) Atkāpjoties no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 116. panta 2. un 5. punkta, ir atbilstoši noteikt, ka termiņu iemaksu veikšanai valstu budžetos sāk skaitīt no datuma, kad paziņots lēmums, ar ko atļauj līdzekļus izmaksāt labuma guvējam, un atbrīvot Komisiju no kavējuma procentu maksāšanas labuma guvējam.
- (43) Saistībā ar Savienības ierobežojošajiem pasākumiem, kas pieņemti, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību (LES) 29. pantu un Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 215. panta 2. punktu, finansējumu un ekonomikas resursus nedrīkst ne tieši, ne netieši darīt pieejamus juridiskajām personām, subjektiem vai struktūrām, pret ko vērš ierobežojošos pasākumus, vai izmantot par labu tām. Tāpēc šādi subjekti, pret ko vērš ierobežojošos pasākumus, un subjekti, kuri tiem pieder vai kurus tie kontrolē, nevar saņemt mehānisma atbalstu.

¹³ OV L 123, 12.5.2016., 1. lpp.

- (44) Saskaņā ar Regulu (ES, Euratom) 2018/1046, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES, Euratom) Nr. 883/2013¹⁴ un Padomes Regulām (EK, Euratom) Nr. 2988/95¹⁵, (Euratom, EK) Nr. 2185/96¹⁶ un (ES) 2017/1939¹⁷ Savienības finanšu intereses jāaizsargā, piemērojot samērīgus pasākumus, ieskaitot pasākumus, kas attiecas uz pārkāpumu, krāpšanas, korupcijas, interešu konflikta un dubultas finansēšanas novēršanu, atklāšanu, labošanu un izmeklēšanu un zaudēto, kļūdaini izmaksāto vai nepareizi izmantoto līdzekļu atgūšanu.
- (45) Saskaņā jo īpaši ar Regulām (Euratom, EK) Nr. 2185/96 un (ES, Euratom) Nr. 883/2013 Eiropas Birojam krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) vajadzētu būt iespējai veikt administratīvu izmeklēšanu, ieskaitot pārbaudes un inspekcijas uz vietas, lai noteiktu, vai ir notikusi krāpšana, korupcija vai jebkāda cita nelikumīga darbība, kas ietekmē Savienības finanšu intereses.
- (46) Saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 129. pantu cita starpā trešām personām, kas iesaistītas Savienības līdzekļu īstenošanā, būtu jāpiešķir nepieciešamās tiesības un piekļuve Komisijai, *OLAF*, Eiropas Revīzijas palātai un attiecīgā gadījumā *EPPO*.
- (47) Komisijai būtu jānodrošina, ka mehānisma ietvaros tiek iedarbīgi aizsargātas Savienības finanšu intereses. Tomēr, ņemot vērā, ka Rietumbalkānu labuma guvējiem finansiālā palīdzība tiek sniegta jau ilgu laiku, arī netiešās pārvaldības režīmā, un to, ka šie labuma guvēji pakāpeniski pieskaņojas Savienības iekšējās kontroles standartiem un praksei, Komisija lielā apmērā var paļauties uz nacionālo iekšējās kontroles un krāpšanas novēršanas sistēmu darbību. Jo īpaši, Komisija un *OLAF* bez kavēšanās būtu jāinformē par visām aizdomām par pārkāpumiem, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktu, kas ietekmē no mehānisma piešķirto līdzekļu īstenošanu.
- (48) Labuma guvējiem būtu arī nekavējoties jāziņo Komisijai par pārkāpumiem, arī krāpšanu, par kuriem ir saņemta primārā administratīvā vai tiesas konstatācija, un tā jāinformē par administratīvā un tiesas procesa gaitu. Lai pieskaņotos labai praksei dalībvalstīs, šī ziņošana būtu jāveic elektroniski, izmantojot Komisijas izveidoto Pārkāpumu pārvaldības sistēmu.
- (49) Katram labuma guvējam būtu jāizveido uzraudzības sistēma, kurā iekļautā informācija tiktu izmantota pusgada ziņojumā, kur aplūkota labuma guvēja programmā paredzēto maksājuma nosacījumu izpilde un kas pievienots pusgada pieprasījumam izmaksāt līdzekļus. Labuma guvējiem būtu jāvāc un jādara pieejami dati un informācija, kurus izmantojot var novērst, atklāt un labot pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus, kas saistīti ar mehānisma atbalstītajiem pasākumiem.

¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 883/2013 (2013. gada 11. septembris) par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (*OLAF*), un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1073/1999 un Padomes Regulu (Euratom) Nr. 1074/1999 (OV L 248, 18.9.2013., 1. lpp., *ELI*: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj>).

¹⁵ Padomes Regula (EK, Euratom) Nr. 2988/95 (1995. gada 18. decembris) par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību (OV L 312, 23.12.1995., 1. lpp., *ELI*: <http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj>).

¹⁶ Padomes Regula (Euratom, EK) Nr. 2185/96 (1996. gada 11. novembris) par pārbaudēm un apskatēm uz vietas, ko Komisija veic, lai aizsargātu Eiropas Kopienu finanšu intereses pret krāpšanu un citām nelikumībām (OV L 292, 15.11.1996., 2. lpp., *ELI*: <http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj>).

¹⁷ Padomes Regula (ES) 2017/1939 (2017. gada 12. oktobris), ar ko īsteno ciešāku sadarbību Eiropas Prokuratūras (*EPPO*) izveidei (OV L 283, 31.10.2017., 1. lpp., *ELI*: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj>).

- (50) Komisijai būtu jānodrošina, ka ir ieviesti skaidri uzraudzības un izvērtēšanas mehānismi, lai panāktu faktisku pārskatatbildību un pārredzamību Savienības budžeta izpildē un varētu lietderīgi novērtēt progresu šīs regulas mērķu sasniegšanā.
- (51) Komisijai reizi gadā Eiropas Parlamentam un šajā regulā minētajai komitejai būtu jāiesniedz ziņojums par šīs regulas un mehānisma īstenošanas progresu.
- (52) Komisijai pēc mehānisma īstenošanas beigām būtu jāveic mehānisma izvērtējums.
- (53) Būtu jāuzlabo labuma guvēju komunikācijas spējas, lai nodrošinātu spēcīgus un brīvus plurālistiskus medijus un sabiedrības atbalstu Savienības vērtībām un priekšrocībām un pienākumiem, ko rada dalība Savienībā, un sabiedrības izpratni par tiem un tai pašā laikā apkarotu dezinformāciju un manipulāciju ar informāciju. Būtu jānodrošina arī Savienības finansējuma redzamība.
- (54) Ņemot vērā to, ka šīs regulas mērķus nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, bet tos var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar LES 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā regulā paredz vienīgi tos pasākumus, kas ir vajadzīgi minēto mērķu sasniegšanai.
- (55) Tā kā šim mehānismam ir vērienīgi vispārīgie mērķi, ko plānots sasniegt īsā laikā, šai regulai būtu jāstājas spēkā nākamajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*,

IR PIENĒMUŠI ŠO REGULU.

I NODAĻA

Vispārīgi noteikumi

1. pants

Priekšmets

1. Ar šo regulu tiek izveidots Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisms ("Mehānisms").
Regulā nosaka Mehānisma mērķus, tā finansējumu, budžetu laikposmam no 2024. līdz 2027. gadam, tā ietvaros piešķiramā Savienības finansējuma veidus un šāda finansējuma sniegšanas noteikumus.
2. Mehānisms palīdz Rietumbalkāniem īstenot sociālekonomiskās reformas un investīcijas, lai tie varētu īstenot savas reformu programmas, kā izklāstīts III nodaļā.

2. pants

Definīcijas

Šajā regulā piemēro šādas definīcijas:

- 1) “labuma guvējs” ir jebkurš no turpmāk minētajiem: Albānija, Bosnija un Hercegovina, Kosova*, Melnkalne, Serbija un Ziemeļmaķedonija;
- 2) “paplašināšanās dokumentu kopums” ir ikgadējais paziņojums par ES paplašināšanās politiku un tam pievienotie dienestu darba dokumenti;
- 3) “mehānisma nolīgums” ir Komisijas un labuma guvēja starpā noslēgta vienošanās, kurā ir noteikti principi, saskaņā ar ko šīs regulas ietvaros notiek labuma guvēja un Komisijas finansiālā sadarbība. Attiecībā uz 6. panta 2. punkta a) apakšpunktā minētajiem līdzekļiem šī vienošanās ir finansēšanas nolīgums Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 114. panta 2. punkta nozīmē;
- 4) “aizdevuma līgums” ir Komisijas un labuma guvēja starpā noslēgta vienošanās, kurā ir noteikti nosacījumi, kas piemērojami no Mehānisma sniegtajam atbalstam;
- 5) “reformu programmas” ir visaptverošs dokumentu kopums, kurā izklāstīta virkne saskanīgu un prioritārā secībā sakārtotu mērķorientētu reformu un prioritāro investīciju jomu katrā labuma guvējā un kurā ir arī noteikti maksājuma nosacījumi, kas atspoguļo apmierinošu progresu šo pasākumu īstenošanā vai šo pasākumu izpildē, un indikatīvs šo pasākumu īstenošanas grafiks;
- 6) “pasākumi” ir reformas un investīcijas, kas paredzētas reformu programmās saskaņā ar III nodaļu;
- 7) “maksājuma nosacījumi” ir līdzekļu izmaksāšanas nosacījumi, kas formulēti kā novērojami un izmērāmi kvalitatīvi vai kvantitatīvi soļi, kuri labuma guvējiem jāizpilda, un kas saskaņā ar III nodaļu izklāstīti reformu programmās kā līdzekļu izmaksāšanas nosacījumi;
- 8) “finansējuma apvienošanas darbība” ir Savienības budžeta atbalstīta darbība, kura no Savienības budžeta finansēta neatmaksājama atbalsta veidus apvieno ar attīstības vai citu publisko finanšu iestāžu vai komerciālu finanšu iestāžu un investoru sniegta atmaksājama atbalsta veidiem.

3. pants

Mehānisma mērķi

1. Mehānisma vispārīgie mērķi ir:
 - a) paātrināt reģionālo ekonomisko integrāciju un pakāpenisku integrāciju Savienības vienotajā tirgū;
 - b) paātrināt labuma guvēju ekonomiku sociālekonomisko konvergenci ar Savienību;
 - c) paātrināt saskaņošanu ar Savienības vērtībām, tiesību aktiem, noteikumiem, standartiem, politiku un praksi, saņēmējiem gatavojoties iestāties Savienībā.
2. Mehānisma konkrētie mērķi cita starpā ir:
 - a) paātrināt labuma guvēju pāreju uz ilgtspējīgu un iekļaujošu ekonomiku, kas spēj izturēt konkurenciāla tirgus spiedienu, kuru rada Savienības vienotais tirgus, un pāreju uz stabilu investīciju vidi;

* Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244/1999 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

- b) veicināt reģionālo ekonomisko integrāciju, jo īpaši, virzoties uz kopēja reģionālā tirgus izveidi;
- c) veicināt labuma guvēju ekonomisko integrāciju Savienības vienotajā tirgū;
- d) atbalstīt reģionālo ekonomisko integrāciju un labāku integrāciju ES vienotajā tirgū, uzlabojot savienojamību reģionā saskaņā ar Eiropas komunikāciju tīkliem;
- e) paātrināt zaļo pārkārtošanos saskaņā ar 2020. gada zaļo programmu Rietumbalkāniem visās ekonomikas nozarēs, īpaši enerģētikas nozarē, ieskaitot pāreju uz dekarbonizētu, klimatneitrālu, klimatnoturīgu un apriņģu ekonomiku;
- f) sekmēt digitālo pārveidi kā ilgtspējīgas attīstības un iekļaujošas izaugsmes veicinātāju;
- g) veicināt inovāciju, īpaši mazos un vidējos uzņēmumos un tamdēļ, lai atbalstītu zaļo un digitālo pārkārtošanos;
- h) veicināt kvalitatīvu izglītību, apmācību, pārkvalifikāciju un prasmju pilnveidi, kā arī nodarbinātības politiku;
- i) vēl vairāk nostiprināt paplašināšanās procesa pamatjautājumus, ieskaitot tiesiskumu, demokrātiju un cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanu, veicinot neatkarīgu tiesu varu, lielāku drošību, cīņu pret krāpšanu, korupciju, organizēto noziedzību, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, terorisma finansēšanu, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un krāpšanu nodokļu jomā; veicināt starptautisko tiesību ievērošanu; stiprināt mediju brīvību un akadēmisko brīvību un veicināt pilsoniskajai sabiedrībai labvēlīgu vidi; veicināt sociālo dialogu; veicināt dzimumu līdztiesību, nediskrimināciju un iecietību, lai nodrošinātu un stiprinātu pie minoritātēm piederīgo personu tiesību ievērošanu;
- j) pastiprināt publiskās pārvaldes iedarbīgumu un atbalstīt pārredzamību, strukturālas reformas un labu pārvaldību visos līmeņos, arī publisko finanšu pārvaldības, publiskā iepirkuma un valsts atbalsta kontroles jomā; atbalstīt iniciatīvas un struktūras, kas Rietumbalkānu labuma guvējos ir iesaistītas starptautiskā tiesiskuma atbalstīšanā un īstenošanā.

4. pants

Vispārīgie principi

1. Mehānisma ietvaros īstenotā sadarbība neatkarīgi no īstenošanas kārtības ir balstīta uz efektīvas attīstības principiem, proti, labuma guvēju atbildību par attīstības prioritātēm, koncentrēšanos uz rezultātiem, iekļaujošām partnerībām, pārredzamību un savstarpējo pārskatatbildību, un veicina šos principus. Sadarbība ir balstīta uz resursu lietderīgu un efektīvu piešķiršanu un izmantošanu.
2. No Mehānisma sniegtais atbalsts papildina atbalstu, ko sniedz saskaņā ar citām Savienības programmām un instrumentiem. Darbības, par kurām var saņemt finansējumu saskaņā ar šo regulu, var saņemt atbalstu no citām Savienības programmām un instrumentiem, ja šis atbalsts nesedz tās pašas izmaksas.
3. Lai veicinātu Komisijas un dalībvalstu rīcības efektivitāti un savstarpējo papildināmību, tās savā starpā sadarbojas un cenšas izvairīties no šīs regulas ietvaros sniegtās palīdzības dublēšanās ar citu palīdzību, ko sniegusi Savienība, dalībvalstis,

trešās valstis, daudzpusējas un reģionālas organizācijas un struktūras, piemēram, starptautiskas organizācijas un attiecīgās starptautiskās finanšu iestādes, aģentūras un citi līdzekļu devēji, kas nav Savienība, saskaņā ar iedibinātajiem principiem, kas attiecas uz operatīvās koordinēšanas stiprināšanu ārējās palīdzības jomā, un šajā nolūkā cita starpā īsteno pastiprinātu sadarbību ar dalībvalstīm vietējā līmenī.

4. Mehānisma ietvaros īstenojamās darbībās integrē šādus jautājumus — klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām, biodaudzveidība un vides aizsardzība, cilvēktiesības, demokrātija, dzimumu līdztiesība un attiecīgā gadījumā katastrofu riska mazināšana —, un tās atbalsta virzību uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem, veicinot integrētu rīcību, kas var radīt papildu ieguvumus un ar ko var saskaņotā veidā sasniegt vairākus mērķus. Tajās nepieļauj balasta aktīvu rašanos un ievēro principus “nekaitēt” un “nevienu neatstāt novārtā”, kā arī ilgtspējas integrēšanas pieeju, kas ir Eiropas zaļā kursa pamatā.
5. Labuma guvēji un Komisija nodrošina, ka visā reformu programmu sagatavošanas un Mehānisma īstenošanas laikā tiek ņemta vērā un veicināta vīriešu un sieviešu līdztiesība, integrēta pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai un dzimumperspektīvas integrēšana. Labuma guvēji un Komisija atbilstīgi rīkojas, lai novērstu diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai ticības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ. Komisija ziņo par šiem pasākumiem kārtējos ziņojumos, ko tā iesniedz saistībā ar dzimumu līdztiesības rīcības plāniem.
6. Mehānisma atbalstu nesniedz darbībām un pasākumiem, kas nesader ar labuma guvēju nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem, no Parīzes nolīguma izrietošo to nacionāli noteikto devumu un vērienīgo mērķi līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti vai veicina investīcijas fosilajā kurināmajā, vai rada ievērojamu negatīvu ietekmi uz vidi vai klimatu.
7. Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm un labuma guvējiem sniedz ieguldījumu Savienības saistību īstenošanā attiecībā uz lielāku pārredzamību un pārskatatbildību palīdzības sniegšanā, tai skaitā veicina iekšējās kontroles sistēmu un krāpšanas apkarošanas politikas īstenošanu un nostiprināšanu un ar tīmeklī balstītu datubāzu starpniecību dara pieejamu informāciju par palīdzības apjomu un sadalījumu, un nodrošina to, ka dati ir salīdzināmi un tiem var viegli piekļūt, tos var kopīgot un publicēt.

5. pants

Savienības atbalsta piešķiršanas priekšnosacījumi

1. Priekšnosacījums atbalsta piešķiršanai no Mehānisma ir tāds, ka labuma guvēji turpina izmantot un uzturēt iedarbīgus demokrātiskos mehānismus, tai skaitā daudzpartiju parlamentāro sistēmu, un ievērot un uzturēt tiesiskumu un garantē, ka tiek ievērotas visas saistības cilvēktiesību jomā, tai skaitā pie minoritātēm piederīgo personu tiesības. Vēl viens priekšnosacījums ir tāds, ka Serbija un Kosova konstruktīvi iesaistās savu attiecību normalizēšanā, lai pilnīgi īstenotu visus savus pienākumus, kas izriet no Nolīguma par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikuma, kā arī visiem iepriekšējiem dialoga rezultātā noslēgtajiem nolīgumiem, un iesaistās sarunās par visaptverošo nolīgumu par attiecību normalizēšanu.

2. Komisija uzrauga 1. punktā norādīto priekšnosacījumu izpildi pirms Mehānisma līdzekļu izmaksāšanas labuma guvējiem un visā no Mehānisma sniegtā atbalsta periodā, pienācīgi ņemot vērā jaunāko paplašināšanās dokumentu kopumu. Komisija var pieņemt lēmumu, kurā secināts, ka daži no šiem priekšnosacījumiem nav izpildīti, un, jo īpaši, aizturēt 21. pantā minēto līdzekļu izmaksāšanu neatkarīgi no tā, vai ir izpildīti 16. panta 3. punktā minētie maksājuma nosacījumi.

II NODAĻA

Finansēšana un īstenošana

6. pants

Budžets

1. Resursi, ko saskaņā ar 2. un 3. punktu dara pieejamus no Mehānisma, 2024.–2027. gadā nepārsniedz 6 000 000 000 EUR.
2. Mehānisma īstenošanas finansējums laikposmam no 2024. gada 1. janvāra līdz 2027. gada 31. decembrim ir 2 000 000 000 EUR, no kuriem:
 - (a) 98,5 % ir neatmaksājams finansiāls atbalsts labuma guvējiem reformu programmu īstenošanas vajadzībām;
 - (b) 1,5 % ir paredzēti izdevumu segšanai saskaņā ar 6. punktu.
3. Aizdevumu veidā sniegtā atbalsta apjoms laikposmam no 2024. gada 1. janvāra līdz 2027. gada 31. decembrim nepārsniedz 4 000 000 000 EUR. Šī summa nav ietverta Regulas (ES) 2021/947 31. panta 4. punktā minētajā Ārējās darbības garantijas summā.
4. Komisija 15. pantā minētajā attiecīgajā īstenošanas lēmumā nosaka sākotnējo indikatīvo katram labuma guvējam pieejamā finansējuma summu saskaņā ar I pielikumā izklāstīto metodiku, un to aprēķina, pamatojoties uz visjaunākajiem datiem, kas pieejami 29. pantā noteiktajā šīs regulas spēkā stāšanās dienā. Īstenošanas laikā indikatīvās summas var mainīties saskaņā ar 21. pantā izklāstītajiem principiem.
5. Līdzekļu summa, kas saskaņā ar 19. pantu darīta pieejama, izmantojot Regulas (ES) 2021/1529¹⁸ 12. pantā minēto Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu (*WBIF*), ir vismaz 50 % no 1. punktā minētās kopējās summas. Šī iemaksa ietver visu šā panta 2. punkta a) apakšpunktā minētā neatmaksājamā finansiālā atbalsta summu, no kuras atskaitīta uzkrājumu summa.
6. Šā panta 2. punkta b) apakšpunktā minētos resursus var izmantot ar Mehānisma īstenošanu saistītai tehniskajai un administratīvajai palīdzībai, piemēram, sagatavošanas, uzraudzības, kontroles, revīzijas un izvērtēšanas darbībām, kuras nepieciešamas Mehānisma pārvaldībai un tā mērķu sasniegšanai, jo īpaši pētījumiem, ekspertu sanāksmēm, apmācībai, apspriešanām ar labuma guvēju iestādēm,

¹⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1529 (2021. gada 15. septembris), ar ko izveido Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA III*), OV L 330, 20.9.2021.

konferencēm, apspriešanām ar ieinteresētajām personām, informācijas un komunikācijas pasākumiem, ieskaitot iekļaujošus uzrunāšanas pasākumus, un Savienības politisko prioritāšu korporatīvajai paziņošanai, ciktāl tās ir saistītas ar šīs regulas mērķiem, to izdevumu segšanai, kas saistīti ar IT tīkliem, jo īpaši saistībā ar informācijas apstrādi un apmaiņu, un korporatīvajiem informācijas tehnoloģiju rīkiem, kā arī visu pārējo to izdevumu segšanai, kas radušies galvenajā mītnē un Savienības delegācijās saistībā ar Mehānismam vajadzīgo administratīvo un koordinācijas atbalstu. Visbeidzot, izdevumi var segt arī citu atbalsta darbību izmaksas, piemēram, izmaksas, kas saistītas ar projektu vai programmu kvalitātes kontroli un uzraudzību uz vietas, kā arī izmaksas, kas saistītas ar līdzbiedru konsultēšanu un ekspertu darbu, kuri nepieciešami reformu un investīciju novērtēšanai un īstenošanai.

7. pants

Savienības finansējuma īstenošana un veidi

1. Mehānismu īsteno saskaņā ar Regulu (ES, Euratom) 2018/1046 vai nu tiešās pārvaldības režīmā, vai netiešās pārvaldības režīmā ar jebkuriem Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 62. panta 1. punkta pirmās daļas c) apakšpunktā minētajiem subjektiem.
2. Savienības finansējumu var piešķirt jebkurā no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 noteiktajiem veidiem, jo īpaši finansiālas palīdzības, dotāciju, iepirkuma un finansējuma apvienošanas darbību veidā.
3. Atkarībā no nepieciešamajām darbības un finansiālajām spējām subjekts, kam uzticēta finansējuma apvienošanas darbību īstenošana, var būt Eiropas Investīciju banka vai Eiropas Investīciju fonds, daudzpusējas starptautiskās finanšu iestādes, piemēram, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka, vai divpusējas Eiropas finanšu iestādes, piemēram, attīstības bankas. Kad vien iespējams, finansējuma apvienošanas darbību īstenošanu Mehānisma ietvaros papildina ar citu veidu finansiālo atbalstu no dalībvalstīm vai trešām personām.

8. pants

Noteikumi par personu un subjektu atbilstību, piegāžu un materiālu izcelsmi un ierobežojumiem Mehānisma kontekstā

1. Iepirkuma un dotāciju piešķiršanas procedūrās, kas attiecas uz Mehānisma finansētām darbībām, var piedalīties starptautiskas un reģionālas organizācijas un visas fiziskās personas, kas ir turpmāk minēto valstu valstspiederīgie, un juridiskās personas, kas ir faktiski iedibinātas šajās valstīs:
 - (a) dalībvalstis, labuma guvēji, Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu līgumslēdzējas puses un valstis, uz ko attiecas Regulas (ES) 2021/947 I pielikums un Regulas (ES) 2021/1529 I pielikums;
 - (b) valstis, kurām Komisija ir noteikusi savstarpēju piekļuvi ārējai palīdzībai labuma guvējos.
2. Šā panta 1. punkta b) apakšpunktā minēto savstarpējo piekļuvi var piešķirt uz ierobežotu laiku — vismaz vienu gadu —, kad vien valsts ar vienlīdzīgiem

noteikumiem atzīst par atbilstīgiem subjektus no Savienības un no valstīm, kas ir atbilstīgas saskaņā Mehānismu.

Komisija pieņem lēmumu par savstarpēju piekļuvi pēc apspriešanās ar attiecīgo labuma guvēju.

3. Visu Mehānisma ietvaros finansēto un iepirkto piegāžu un materiālu izcelsme ir jebkurā no 1. punkta a) un b) apakšpunktā minētajām valstīm, izņemot gadījumu, kad piegādes un materiālus nevar ar saprātīgiem nosacījumiem iegūt nevienā no šīm valstīm. Papildus tam piemēro 6. punktā izklāstītos noteikumus par ierobežojumiem.
4. Šajā pantā paredzētos atbilstības noteikumus nepiemēro atbilstīga darbuzņēmēja vai — attiecīgos gadījumos — apakšuzņēmēja nodarbinātām fiziskām personām vai fiziskām personām, ar kurām tie ir noslēguši citu likumīgu līgumu, un atbilstības noteikumi nerada ierobežojumus attiecībā uz šo personu valstspiederību, ja vien ierobežojumi attiecībā uz valstspiederību nav balstīti uz 6. punktā izklāstītajiem noteikumiem.
5. Attiecībā uz darbībām, kuras līdzfinansētas kopā ar kādu subjektu vai kuras īsteno tiešas vai netiešas pārvaldības režīmā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 62. panta 1. punkta c) apakšpunktā minētiem subjektiem, piemēro arī minēto subjektu noteikumus. Tas neskar 6. punktā noteiktos ierobežojumus — tos pienācīgi atspoguļo ar minētajiem subjektiem noslēgtajos nolīgumos.
6. Atbilstības noteikumus, kas minēti 1. punktā, piegāžu un materiālu izcelsmi, kas minēti 3. punktā, un 4. punktā minēto fizisko personu valstspiederību var ierobežot attiecībā uz to juridisko personu valstspiederību, ģeogrāfisko atrašanās vietu vai veidu, kuras piedalās piešķiršanas procedūrās, un attiecībā uz piegāžu un materiālu ģeogrāfisko izcelsmi šādos gadījumos:
 - (a) ja šādi ierobežojumi ir nepieciešami konkrētās darbības vai piešķiršanas procedūras īpašā veida un/vai mērķu dēļ un/vai ja šie ierobežojumi ir nepieciešami rezultatīvai darbības īstenošanai;
 - (b) ja konkrētā darbība vai piešķiršanas procedūras skar drošību vai sabiedrisko kārtību, īpaši Savienības, tās dalībvalstu vai jebkura labuma guvēja stratēģiskos aktīvus un intereses, ieskaitot drošību, digitālās infrastruktūras (arī 5G tīkla infrastruktūras) noturību un integritātes aizsardzību, komunikācijas un informācijas sistēmas un saistītās piegādes ķēdes.
7. Pretendentus un kandidātus no neatbilstīgām valstīm var pieņemt kā atbilstīgus steidzamības gadījumā vai ja pakalpojumi nav pieejami attiecīgo valstu vai teritoriju tirgos, vai citos pienācīgi pamatotos gadījumos, kad atbilstības noteikumu piemērošana padarītu darbības īstenošanu neiespējamu vai pārmērīgi grūtu.

9. pants

Mehānisma nolīgums

1. Komisija ar katru labuma guvēju noslēdz mehānisma nolīgumu par Mehānisma īstenošanu, un tajā nosaka, kādi pienākumi un maksājuma nosacījumi labuma guvējiem jāizpilda, lai tiktu izmaksāts Mehānisma finansējums.
2. Mehānisma nolīgumu saskaņā ar 17. pantu papildina aizdevuma līgumi, kuros izklāstīti konkrēti noteikumi par aizdevumu veidā sniegtā finansējuma pārvaldību un īstenošanu.

3. Labuma guvējiem finansējumu piešķir tikai pēc tam, kad attiecīgie mehānisma nolīgumi un piemērojamie aizdevuma līgumi ir stājušies spēkā.
4. Mehānisma nolīgums un aizdevuma līgumi, kas noslēgti ar katru labuma guvēju, un nolīgumi, kas noslēgti ar personu vai subjektu, kuri saņem Savienības līdzekļus, nodrošina, ka tiek izpildīti Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 129. pantā izklāstītie pienākumi.
5. Mehānisma nolīgumā ietver sīki izklāstītas tiesību normas, kas attiecas uz:
 - (a) labuma guvēja apņemšanos virzīties uz efektīvākām un lietderīgākām kontroles sistēmām un pastiprināt cīņu pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, terorisma finansēšanu, nodokļu apiešanu, krāpšanu nodokļu jomā un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas;
 - (b) noteikumiem par līdzekļu izmaksāšanu, aizturēšanu, samazināšanu un pārdalīšanu saskaņā ar 21. pantu;
 - (c) darbībām, kas saistītas ar pārvaldību, kontroli, pārraudzību, uzraudzību, izvērtēšanu, ziņošanu un revīziju Mehānisma ietvaros, kā arī sistēmu pārbaudēm, izmeklēšanām, krāpšanas apkarošanas pasākumiem un sadarbību;
 - (d) noteikumiem par to, kā ziņot Komisijai, vai un kā ir izpildīti 12. pantā minētie maksājuma nosacījumi;
 - (e) noteikumiem par nodokļiem, nodevām un maksājumiem saskaņā ar Regulas (ES) 2021/947 27. panta 9. un 10. punktu;
 - (f) pasākumiem, ar ko novērš, atklāj, izmeklē un labo pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus, un pienākumu bez kavēšanās paziņot Komisijai un *OLAF* par iespējamiem vai faktiskiem pārkāpumiem, krāpšanas, korupcijas un interešu konflikta gadījumiem un to risināšanu;
 - (g) 22. un 23. pantā minētajiem pienākumiem, ieskaitot precīzus noteikumus un termiņu attiecībā uz labuma guvēja veikto datu vākšanu un Komisijas un *OLAF* piekļuvi tiem;
 - (h) procedūru, ar ko nodrošina, ka pieprasījumi izmaksāt aizdevuma veida atbalstu atbilst pieejamajai aizdevuma summai, ņemot vērā 6. panta 3. punktu;
 - (i) Komisijas tiesībām proporcionāli samazināt no Mehānisma sniegto atbalstu un atgūt jebkuru summu, kas iztērēta Mehānisma mērķu sasniegšanai, vai pieprasīt aizdevuma atmaksu pirms termiņa gadījumos, kad konstatēti pārkāpumi, krāpšana, korupcija vai interešu konflikti, kuri ietekmē Savienības finanšu intereses un kurus labuma guvējs nav labojis, vai gadījumos, kad ir nopietni pārkāpts no mehānisma nolīguma izrietošs pienākums;
 - (j) noteikumiem un kārtību, kas nosaka, kā labuma guvējiem ir jāiesniedz ziņojumi, lai varētu uzraudzīt Mehānisma īstenošanu un novērtēt 3. pantā noteikto mērķu sasniegšanu.

10. pants

Pārnesumi, gada maksājumi, saistību apropriācijas

1. Atkāpjoties no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 12. panta 4. punkta, Mehānisma ietvaros neizmantotās saistību un maksājumu apropriācijas automātiski pārnes un var

attiecīgi piešķirt un izmantot līdz nākamā finanšu gada 31. decembrim. Nākamajā finanšu gadā vispirms izmanto pārnesto summu.

2. Komisija informē Eiropas Parlamentu un Padomi par pārnestām saistību apropriācijām saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 12. panta 6. punktu.
3. Atkāpjoties no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 15. panta par kārtību, kādā apropriācijas dara pieejamas atkārtoti, saistību apropriācijas, kas atbilst to saistību summai, kuras atceltas, jo kāda darbība Mehānisma ietvaros nemaz vai daļēji nav īstenota, dara pieejamas atkārtoti sākotnējā budžeta pozīcijā.
4. Budžeta saistības darbībām, kas ilgst vairāk par vienu finanšu gadu, var sadalīt gada maksājumos pa vairākiem gadiem saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 112. panta 2. punktu.

III NODAĻA

Reformu programmas

11. pants

Reformu programmu iesniegšana

1. Katrs labuma guvējs, lai saņemtu atbalstu no Mehānisma, iesniedz Komisijai reformu programmu, kas aptver visu Mehānisma darbības laiku un pamatojas uz visjaunākās ekonomikas reformu programmas strukturālo reformu daļu un saistītajām kopīgajām politikas norādēm, par kurām panākta vienošanās 2023. gada maija ekonomikas un finanšu dialogā, attiecīgā gadījumā labuma guvēja nacionālo izaugsmes stratēģiju, pārskatīto paplašināšanās metodiku, visjaunāko paplašināšanās dokumentu kopumu un Ekonomikas un investīciju plānu Rietumbalkāniem.
2. Reformu programmās izklāsta reformas, kas labuma guvējam jāīsteno, un jomas, kurās veicamas investīcijas, lai sasniegtu 3. pantā izklāstītos vispārīgos un konkrētos mērķus. Reformu programmās ietver visaptverošu un konsekventu pasākumu kopumu reformu īstenošanai. Pamatjautājumu jomās, ieskaitot tiesiskumu, cīņu pret korupciju, pamattiesības un vārda brīvību, reformu programmās atspoguļo visjaunākajā paplašināšanās dokumentu kopumā ietvertos novērtējumus.
3. Reformu programma atbilst visjaunākajam makroekonomikas un fiskālās politikas satvaram, kas iesniegts Komisijai saistībā ar ekonomikas un finanšu dialogu ar ES.
4. Reformu programmas saskan ar reformu prioritātēm, kas noteiktas saistībā ar labuma guvēja virzību uz pievienošanos, un citiem attiecīgiem dokumentiem, piemēram, stabilizācijas un asociācijas nolīgumu, nacionālo enerģētikas un klimata plānu, no Parīzes nolīguma izrietošo nacionāli noteikto devumu un vērienīgo mērķi līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti, un atbalsta šīs prioritātes un dokumentus.
5. Reformu programmās ievēro 4. pantā izklāstītos vispārīgos principus.
6. Komisija aicina labuma guvējus trīs mēnešu laikā no šīs regulas stāšanās spēkā iesniegt savas reformu programmas.

7. Ja no Mehānisma sniegtais atbalsts tiek pārdalīts, kā rezultātā labuma guvējs saņem papildu atbalstu, Komisija aicina šo labuma guvēju trīs mēnešu laikā iesniegt pārskatītu reformu programmu, kas aptver atlikušo Mehānisma darbības laiku.

12. pants

Principi, saskaņā ar kuriem piešķirams finansējums reformu programmu ietvaros

1. Mehānisms stimulē katra labuma guvēja reformu programmas īstenošanu, līdzekļu izmaksāšanai piemērojot maksājuma nosacījumus. Šos maksājuma nosacījumus piemēro 6. panta 2. punkta a) apakšpunktā un 6. panta 3. punktā minētajiem līdzekļiem, un tie ir formulēti kā kvalitatīvi vai kvantitatīvi soļi. Minētie soļi atspoguļo progresu konkrētu sociālekonomisko reformu īstenošanā, cita starpā paplašināšanās procesa pamatjautājumu un tiesiskuma jomā, sasaistē ar 3. pantā noteikto dažādo Mehānisma mērķu sasniegšanu un atbilstoši visjaunākajam paplašināšanās dokumentu kopumam.
Kad maksājuma nosacījumi ir izpildīti, atkarībā no nosacījumu izpildes pakāpes tiek izmaksāta visa līdzekļu summa vai to daļa.
2. Attiecībā uz finansējumu, ko īsteno, izmantojot 19. pantā minēto fondu, 1. punktā minēto maksājuma nosacījumu izpilde ir pirmais priekšnosacījums. Līdzekļus izmaksā pēc tam, kad ir saņemts maksājuma pieprasījums no tā kopīgā fonda pārvaldniekiem, kas izveidots *WBIF* ietvaros līdzekļu devēju iemaksu saņemšanai.
3. Vispārīgie maksājuma nosacījumi, kas jāizpilda, lai līdzekļus izmaksātu, ir makrofinansiālā stabilitāte, pareiza publisko finanšu pārvaldība, pārredzamība un budžeta pārraudzība.

13. pants

Reformu programmu saturs

1. Reformu programmās jo īpaši izklāsta šādus argumentētus un pamatotus elementus:
 - (a) pasākumi, ar kuriem var konsekventi, visaptveroši un pietiekami līdzsvaroti tiekties uz 3. pantā noteiktajiem mērķiem, ieskaitot strukturālās reformas, investīcijas un, ja nepieciešams, pasākumus, ar ko nodrošina priekšnosacījumu izpildi;
 - (b) skaidrojums par to, kā pasākumi saskan ar 11. pantā minētajiem principiem, stratēģijām, plāniem un programmām;
 - (c) skaidrojums par to, cik liels ir paredzamais pasākumu ieguldījums klimata un vides jomas mērķu sasniegšanā;
 - (d) attiecībā uz reformām un investīcijām — indikatīvs grafiks un plānotie maksājuma nosacījumi, ko piemēro līdzekļu izmaksāšanai un kas formulēti kā kvalitatīvi un kvantitatīvi soļi, kuri jāīsteno ne vēlāk kā līdz 2027. gada 31. augustam;
 - (e) kārtība, kādā labuma guvējs iedarbīgi uzraudzīs reformu programmu, ziņos par to un to izvērtēs, ieskaitot attiecīgos 2. punktā izklāstītos rādītājus;

- (f) skaidrojums par labuma guvēja sistēmu, ar ko paredzēts iedarbīgi novērst, atklāt un labot pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus un panākt valsts atbalsta kontroles noteikumu izpildi;
 - (g) cita būtiska informācija.
2. Reformu programmas ir balstītas uz rezultātiem un ietver rādītājus, ar kuriem novērtē vispārīgo un konkrēto mērķu sasniegšanā panākto progresu. Ja tas ir atbilstoši un lietderīgi, šie rādītāji ir balstīti uz starptautiski apstiprinātiem rādītājiem un ar labuma guvēja politiku saistītiem jau pieejamiem rādītājiem. Rādītāji pēc iespējas saskan arī ar galvenajiem korporatīvajiem rādītājiem, kas iekļauti Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (*IPA III*) rezultātu satvarā, Eiropas Fonda ilgtspējīgai attīstībai plus (EFIA+) rezultātu mērīšanas sistēmā un *WBIF*.

14. pants

Komisijas veiktais reformu programmu novērtējums

1. Komisija bez liekas kavēšanās novērtē katra labuma guvēja reformu programmas vai attiecīgā gadījumā šīs programmas grozījumu atbilstību, plašumu un piemērotību. Veicot novērtējumu, Komisija cieši sadarbojas ar attiecīgo labuma guvēju un var sniegt apsvērumus vai pieprasīt papildu informāciju.
2. Novērtējot reformu programmas, Komisija ņem vērā attiecīgo pieejamo analītisko informāciju par labuma guvēju, labuma guvēja sniegto pamatojumu un elementus, kas minēti 13. pantā, kā arī jebkādu citu būtisku informāciju, piemēram, 11. pantā uzskaitīto informāciju.
3. Savā novērtējumā Komisija ņem vērā jo īpaši šādus kritērijus:
 - a) vai reformu programmā ir atspoguļots atbilstīgs, visaptverošs, konsekvents un pienācīgi līdzsvarots ceļš uz 3. pantā noteiktajiem mērķiem;
 - b) vai ir gaidāms, ka reformu programma paātrinās virzību uz sociālekonomiskās atšķirības novēršanu starp labuma guvēju un Savienību, un tādējādi tā uzlabo labuma guvēju ekonomisko, sociālo un vidisko attīstību un veicina konvergenci ar Savienības standartiem;
 - c) vai ir gaidāms, ka reformu programma paātrinās labuma guvēju pāreju uz ilgtspējīgu, klimatneitrālu, klimatnoturīgu un iekļaujošu ekonomiku, uzlabojot reģiona savienojamību, panākot progresu zaļās un digitālās pārkārtošanās, arī biodaudzveidības, jomā, un veicinot inovāciju, izglītību un prasmes, kā arī darba tirgu plašākā nozīmē;
 - d) vai ir gaidāms, ka reformu programma vēl vairāk nostiprinās paplašināšanās procesa pamatjautājumus, kas definēti 3. panta 2. punkta i) apakšpunktā;
 - e) vai reformu programma pienācīgi mazina potenciālos riskus priekšnosacījumu un maksājuma nosacījumu izpildē;
 - f) vai labuma guvēja ierosinātie maksājuma nosacījumi ir piemēroti un vērēnīgi, atbilst jaunākajā paplašināšanās dokumentu kopumā ietvertajam novērtējumam un ir pietiekami jēgpilni un skaidri, lai to izpildes gadījumā varētu izmaksāt attiecīgos līdzekļus, un vai ziņošanas vajadzībām ierosinātie rādītāji ir piemēroti un pietiekami vispārējo mērķu sasniegšanā panāktā progressa uzraudzīšanai un ziņošanai par to;

- g) vai ir gaidāms, ka ar labuma guvēja ierosinātajiem pasākumiem varēs rezultatīvi novērst, konstatēt un labot pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus saistībā ar Mehānisma ietvaros piešķirto līdzekļu izmantošanu, un nodrošināt, ka no Mehānisma piešķirtais finansējums nedublējas ar finansējumu, kas piešķirts no citām Savienības programmām vai ko piešķirušī citi līdzekļu devēji.
4. Labuma guvēju iesniegto reformu programmu novērtēšanā Komisijai var palīdzēt eksperti.

15. pants

Komisijas īstenošanas lēmums

1. Pozitīva novērtējuma gadījumā Komisija ar īstenošanas lēmumu apstiprina reformu programmu, ko labuma guvējs iesniedzis saskaņā ar 14. pantu, vai attiecīgā gadījumā programmas grozījumu, kas iesniegts saskaņā ar 16. pantu. Minēto īstenošanas lēmumu pieņem saskaņā ar 27. panta 2. punktā minēto pārbaudes procedūru.
2. Komisijas īstenošanas lēmumā nosaka labuma guvēja īstenojamās reformas, atbalstāmās investīciju jomas un no reformu programmas izrietošos maksājuma nosacījumus, ieskaitot indikatīvo grafiku.
3. Komisijas īstenošanas lēmumā nosaka arī:
 - a) labuma guvējam pieejamo līdzekļu indikatīvo kopsummu un ieplānotos periodiskos maksājumus, ieskaitot priekšfinansējumu, kas strukturēti saskaņā ar 13. pantu un kas veicami, kad labuma guvējs ir apmierinoši izpildījis attiecīgos maksājuma nosacījumus, kuri noteikti kā kvalitatīvi un kvantitatīvi reformu programmas īstenošanas soļi;
 - b) finansējuma periodisko maksājumu iedalījumu aizdevumu veida atbalstā un neatmaksājamā atbalstā;
 - c) termiņu, līdz kuram jāizpilda uz reformām attiecināmie galīgie maksājuma nosacījumi;
 - d) reformu programmas uzraudzības, ziņošanas un īstenošanas kārtību un grafiku, attiecīgā gadījumā ieskaitot pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu atbilstību 24. pantam;
 - e) 13. panta 2. punktā minētos rādītājus, ar kuriem novērtē 3. pantā minēto vispārīgo un konkrēto mērķu sasniegšanā panākto progresu.

16. pants

Reformu programmu grozījumi

1. Ja labuma guvējs objektīvu apstākļu dēļ vairs daļēji vai nemaz nevar izpildīt reformu programmu, ieskaitot attiecīgos maksājuma nosacījumus, labuma guvējs var piedāvāt grozītu reformu programmu. Šādā gadījumā labuma guvējs var iesniegt Komisijai pamatotu lūgumu grozīt tās īstenošanas lēmumu, kas minēts 15. panta 1. punktā.
2. Komisija var grozīt īstenošanas lēmumu, īpaši tādēļ, lai ņemtu vērā pieejamo summu izmaiņas, kas veiktas saskaņā ar 21. panta principiem.

3. Ja Komisija uzskata, ka labuma guvēja norādītie iemesli pamato grozījuma izdarīšanu reformu programmā, Komisija bez liekas kavēšanās novērtē grozīto programmu saskaņā ar 14. pantu un var grozīt 15. panta 1. punktā minēto īstenošanas lēmumu.
4. Grozījumā Komisija var akceptēt tādus maksājuma nosacījumu izpildes grafikus, kas iesniedzas 2028. gadā. Tas neietekmē 21. panta 8. punktā norādīto galīgo termiņu.

17. pants

Aizdevuma līgums, aizņēmumu un aizdevumu operācijas

1. Lai finansētu atbalstu, kas sniegts no Mehānisma aizdevumu veidā, Komisija ir pilnvarota Savienības vārdā vajadzīgos līdzekļus aizņemties kapitāla tirgos vai no finanšu iestādēm saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 220.a pantu.
2. Atkāpjoties no Finanšu regulas 220. panta 4. punkta, aizdevumu var izmaksāt ar *WBIF* starpniecību labuma guvēja vārdā. Atgūtās summas pārskaita labuma guvējam.
3. Komisija ar labuma guvēju noslēdz aizdevuma līgumu. Aizdevuma līgumā nosaka aizdevuma maksimālo summu, pieejamības periodu un detalizētus noteikumus un nosacījumus, saskaņā ar kuriem no Mehānisma piešķir atbalstu aizdevumu veidā. Aizdevumu maksimālais termiņš ir 40 gadi no aizdevuma līguma parakstīšanas.

Papildus Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 220. panta 5. punktā noteiktajam un atkāpjoties no tā, aizdevuma līgumā ietver priekšfinansējuma summu un noteikumus par priekšfinansējuma noskaidrošanu.

Attiecībā uz aizdevuma summām, kas īstenotas ar *WBIF* starpniecību, aizdevuma līgumā arī:

- (a) paredz, ka labuma guvējs neatsaucami un bez nosacījumiem pilnvaro Komisiju izmaksāt summas subjektam, kas īsteno šo fondu, pēc šā subjekta pieprasījuma un ka Komisija, veicot maksājumu minētajam subjektam, tiek atbrīvota no maksājumu saistībām pret labuma guvēju;
- (b) paredz labuma guvējam pienākumu segt īstenošanas izmaksas un visas maksas, kas jāmaksā saistībā ar fonda īstenošanu saskaņā ar nosacījumiem, par kuriem Komisija vienojusies ar subjektu, kas īsteno fondu.

18. pants

Uzkrājumu veidošana

1. Saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 211. panta 1. punktu aizdevumiem, ko piešķir saskaņā ar šo regulu, veido uzkrājumus pēc 9 % likmes, kad dara pieejamus līdzekļus, uz kuriem attiecas šīs regulas 6. panta 3. punkts. Uzkrājumus veido no 6. panta 2. punkta a) apakšpunktā minētā finansējuma.

Budžeta saistības attiecībā uz šiem uzkrājumiem uzņemas līdz 2027. gada 31. decembrim. Atkāpjoties no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 211. panta 2. punkta pēdējā teikuma, maksājumus uzkrājumu veidošanai veic pakāpeniski un uzkrājumu veidošanu pabeidz vēlākais brīdī, kad aizdevumi ir pilnībā izmaksāti.

2. Uzkrājumu summas iemaksā kopējā uzkrājumu fondā. Tie var attiekties arī uz makrofinansālās palīdzības aizdevumiem saskaņā ar Regulas (ES) 2021/947

31. panta 5. punktu. Uzkrājumu likmi pārskata vismaz reizi trīs gados, skaitot no šīs regulas stāšanās spēkā.

3. Komisija ir pilnvarota pieņemt deleģēto aktu saskaņā ar 26. pantu, lai grozītu uzkrājumu likmi, piemērojot Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 211. panta 2. punktā izklāstītos kritērijus.

19. pants

Investīciju projektu un programmu īstenošana Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmas ietvaros

1. Lai izmantotu ES finansiālā atbalsta spējas piesaistīt papildu investīcijas, investīcijas infrastruktūrā, ar kurām atbalsta reformu programmu izpildi, īsteno, izmantojot *WBIF*.
2. Komisijas īstenošanas lēmumā, kas minēts 15. pantā, nosaka līdzekļu summu, kas darāma pieejama izmantošanai *WBIF* ietvaros.
3. Komisija pēc 21. panta 3. punktā minētā lēmuma pieņemšanas iesniedz attiecīgus investīciju projektu vai programmu priekšlikumus Regulas (ES) 2021/947 35. panta 8. punktā minētajai *WBIF* Darbības padomei atzinuma sniegšanai.
4. Vismaz 37 % no neatmaksājamā finansiālā atbalsta, kas piešķirts ar *WBIF* starpniecību, velta klimata mērķiem.
5. Finansējumu, kas Mehānisma ietvaros pēc uzkrājumu summas atskaitīšanas piešķirts no 6. panta 2. punkta a) apakšpunktā minētā finansējuma, īsteno netiešās pārvaldības režīmā, ņemot vērā plānotās investīcijas, un sniedz pakāpeniski, izmantojot iemaksas kopīgajā fondā, kas izveidots *WBIF* ietvaros līdzekļu devēju iemaksu saņemšanai.
6. Šo finansējumu dara pieejamu no kopīgā fonda atbalstāmajām investīcijām tikai tad, kad ir pieņemts 21. panta 3. punktā minētais lēmums.
7. Finansējumu, kas Mehānisma ietvaros sniegts no aizdevumiem, kā minēts 6. panta 5. punktā, dara pieejamu ar *WBIF* starpniecību atbilstoši Komisijas un labuma guvēju noslēgtajam aizdevuma līgumam saskaņā ar 17. panta 2. punktu. Attiecībā uz visiem aizdevuma līgumiem kopā 12. panta 2. punktā minētā kopīgā fonda pārvaldnieki Komisijai gadā iesniedz ne vairāk kā 12 līdzekļu izmaksāšanas pieprasījumu. Investīciju projekti un programmas var saņemt atbalstu no diviem 1. punktā minētajiem finansējuma avotiem, kā arī citām Savienības programmām un instrumentiem, ja šis dažādu avotu, programmu un instrumentu sniegtais atbalsts cits citu papildina un nesedz vienas un tās pašas izmaksas.

20. pants

Priekšfinansējums

1. Pēc reformu programmas iesniegšanas Komisijai labuma guvējs var pieprasīt priekšfinansējuma izmaksāšanu līdz 7 % apmērā no kopējās summas, ko paredzēts piešķirt no šā mehānisma saskaņā ar 6. panta 4. punktu.
2. Komisija var izmaksāt pieprasīto priekšfinansējumu pēc tam, kad tā ir pieņēmusi 15. pantā minēto īstenošanas lēmumu un ir stājies spēkā mehānisma nolīgums un aizdevuma līgums. Līdzekļus izmaksā saskaņā ar 21. panta 3. punkta pirmo teikumu ar noteikumu, ka ir izpildīti 5. pantā izklāstītie priekšnosacījumi.

3. Komisija lemj par priekšfinansējuma izmaksāšanas termiņu, un to var izmaksāt vienā vai vairākās daļās.

21. pants

Maksājuma nosacījumu izpildes novērtējums, līdzekļu aizturēšana, samazināšana un pārdale un noteikumi par maksājumiem

1. Divreiz gadā labuma guvējs iesniedz pienācīgi pamatotu pieprasījumu izmaksāt līdzekļus attiecībā uz izpildītajiem maksājuma nosacījumiem, kas saistīti ar kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem soļiem.
2. Komisija bez liekas kavēšanās novērtē, vai labuma guvējs ir apmierinoši izpildījis maksājuma nosacījumus, kas izklāstīti 15. panta 1. punktā minētajā Komisijas īstenošanas lēmumā. Atzīstot šo maksājuma nosacījumu izpildi par apmierinošu, tiek pieņemts, ka ar tām pašām reformām saistītos pasākumus, kas iepriekšējos lēmumos atzīti par labuma guvēja apmierinoši izpildītiem, labuma guvējs nav atcēlis. Komisijai var palīdzēt eksperti.
3. Ja Komisija sniedz pozitīvu novērtējumu, ka visi piemērojamie nosacījumi ir apmierinoši izpildīti, tā bez liekas kavēšanās pieņem lēmumu, ar ko atļauj izmaksāt šiem nosacījumiem atbilstošos līdzekļus. Lēmumā atbilstoši 6. panta 4. punktā noteiktajam sadalījumam nosaka to līdzekļu summu, kas jādara pieejama kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz valsts budžetu, un to līdzekļu summu, kas jādara pieejama ar *WBIF* starpniecību. Attiecībā uz šīm summām šis lēmums ir 12. pantā minētais nosacījums — attiecībā uz to līdzekļu summu, kas jādara pieejama kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz valsts budžetu, — un 12. pantā minētais pirmais priekšnosacījums — attiecībā uz to līdzekļu summu, kas jādara pieejama ar *WBIF* starpniecību.
4. Ja Komisija sniedz negatīvu novērtējumu, ka indikatīvajā grafikā kādi nosacījumi nav izpildīti, šiem nosacījumiem atbilstošo līdzekļu izmaksāšanu aiztur. Aizturētās summas var atbrīvot tikai tad, kad labuma guvējs nākamajā līdzekļu izmaksāšanas pieprasījumā ir pienācīgi pierādījis, ka tas ir īstenojis nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu attiecīgo nosacījumu apmierinošu izpildi.
5. Ja Komisija secina, ka labuma guvējs nav veicis vajadzīgos pasākumus 12 mēnešu laikā pēc 6. punktā minētā sākotnējā negatīvā novērtējuma, Komisija neatmaksājamā finansiālā atbalsta un aizdevuma summu samazina proporcionāli tai daļai, kas atbilst attiecīgajiem maksājuma nosacījumiem. Pirmajā īstenošanas gadā piemēro 24 mēnešu termiņu, ko skaita no 6. punktā minētā sākotnējā negatīvā novērtējuma. Labuma guvējs var iesniegt savus apsvērumus divu mēnešu laikā pēc tam, kad tam ir paziņoti Komisijas secinājumi.
6. Neviena summa, kas atbilst maksājuma nosacījumiem, kuri līdz 2028. gada 31. decembrim nav izpildīti, labuma guvējiem nepienākas, un par visām šīm summām atceļ saistības, vai attiecīgā gadījumā šīs summas izņem no aizdevumu veidā pieejamā atbalsta summas.
7. Komisija var samazināt neatmaksājamā finansiālā atbalsta summu, cita starpā ar ieskaitu saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 102. pantu, vai aizdevuma summu, ja tiek konstatēts, ka ir notikuši pārkāpumi, krāpšana, korupcija vai interešu konflikti, kas ietekmē Savienības finanšu intereses un ko labuma guvējs nav labojis, vai ka ir nopietni pārkāpts no mehānisma nolīgumiem vai aizdevuma līgumiem

izrietošs pienākums, vai ja ir nopietnas bažas par šādiem gadījumiem, kā par to liecina cita starpā Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai sniegtā informācija.

8. Komisija var nolemt jebkuru saskaņā ar 6. vai 7. punktu veiktā samazinājuma summu pārdalīt citiem Mehānisma labuma guvējiem, grozot 15. panta 1. punktā minētos īstenošanas lēmumus.
9. Atkāpjoties no Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 116. panta 2. punkta, attiecībā uz to Mehānisma finansējuma daļu, kas izmaksāta kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz labuma guvēju valsts budžetu, maksājuma termiņš, kas minēts Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 116. panta 1. punkta a) apakšpunktā, sākas dienā, kad saskaņā ar šā panta 4. punktu paziņots lēmums, ar ko atļauj līdzekļus izmaksāt labuma guvējam.
10. Maksājumiem, kas veikti kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz labuma guvēju valsts budžetu saskaņā ar šo pantu un šīs regulas 22. pantu, nepiemēro Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 116. panta 5. punktu.
11. Līdzekļu izmaksāšana no Mehānisma ir atkarīga no pieejamā finansējuma. Līdzekļus izmaksā periodiskos maksājumos. Periodisko maksājumu var veikt vienā vai vairākās daļās.
12. Summu, kas darīta pieejama kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz valsts budžetu, izmaksā pēc 3. punktā minētā lēmuma pieņemšanas un saskaņā ar aizdevuma līgumu.
13. Neatkarīgi no tā, vai aizdevumu veidā sniegtā atbalsta summas novirza tieši uz valsts budžetu vai izmaksā ar *WBIF* starpniecību, tās izmaksā tikai tad, ja labuma guvējs ir iesniedzis maksājuma pieprasījumu aizdevuma līgumā noteiktajā formā.
14. Summu, kas darīta pieejama ar *WBIF* starpniecību, izmaksā pēc tam, kad ir pieņemts 3. punktā minētais lēmums, iesniegts 13. punktā minētais maksājuma pieprasījums un saņemts maksājuma pieprasījums no tā kopīgā fonda pārvaldniekiem, kas izveidots *WBIF* ietvaros līdzekļu devēju iemaksu saņemšanai.

IV NODAĻA

Savienības finanšu interešu aizsardzība

22. pants

Savienības finanšu interešu aizsardzība

1. Mehānisma īstenošanā Komisija un labuma guvēji veic visus atbilstīgos pasākumus, lai aizsargātu Savienības finanšu intereses, ņemot vērā proporcionalitātes principu un konkrētos nosacījumus, saskaņā ar kuriem Mehānisms darbosies, 5. panta 1. punktā izklāstītos priekšnosacījumus un konkrētajos mehānisma nolīgumos izklāstītos nosacījumus, jo īpaši attiecībā uz krāpšanas, korupcijas, interešu konfliktu un pārkāpumu novēršanu, atklāšanu un labošanu. Katrs labuma guvējs apņemas virzīties uz lietderīgām un efektīvām pārvaldības un kontroles sistēmām un nodrošināt to, ka nepareizi izmaksātās vai nepareizi izlietotās summas var atgūt.
2. Mehānisma nolīgumā labuma guvējam nosaka šādus pienākumus:

- a) regulāri pārbaudīt, vai piešķirtais finansējums ir izmantots saskaņā ar piemērojamajiem noteikumiem, jo īpaši attiecībā uz krāpšanas, korupcijas, interešu konfliktu un pārkāpumu novēršanu, atklāšanu un labošanu;
 - b) veikt atbilstīgus pasākumus, lai novērstu, atklātu un labotu krāpšanu, korupciju, interešu konfliktus un pārkāpumus, kas ietekmē Savienības finanšu intereses, un lai izvairītos no dubultas finansēšanas, un lai sāktu tiesvedību piesavinātu līdzekļu atgūšanai, cita starpā saistībā ar pasākumiem, ar kuriem īsteno reformu programmās paredzētās reformas un investīciju projektus vai programmas;
 - c) šā panta 1. punkta nolūkā, jo īpaši to pārbaudībai vajadzībām, kurās pārbaudītājam jānodrošina reformu programmās paredzēto reformu īstenošanai piešķirto līdzekļu izlietojumu, nodrošināt pienācīgu datu vākšanu par personām un subjektiem, kas saņem finansējumu reformu programmā paredzēto pasākumu īstenošanai saskaņā ar III nodaļu, un piekļuvi šādiem datiem;
 - d) skaidri pilnvarot Komisiju, *OLAF*, Revīzijas palātu un attiecīgā gadījumā *EPPO* īstenot to tiesības, kas paredzētas Regulas (ES, Euratom) 2018/1046 129. pantā.
3. Mehānisma nolīgumā arī paredz Komisijai tiesības proporcionāli samazināt no Mehānisma sniegto atbalstu un atgūt jebkuru summu, kas iztērēta Mehānisma mērķu sasniegšanai, vai pieprasīt aizdevuma atmaksu pirms termiņa gadījumos, kad konstatēti pārkāpumi, krāpšana, korupcija vai interešu konflikti, kuri ietekmē Savienības finanšu intereses un kurus labuma guvējs nav labojis, vai gadījumos, kad ir nopietni pārkāpts no šādiem nolīgumiem izrietošs pienākums. Lemjot par atgūstamo summu un samazinājumu vai pirms termiņa atmaksājamo summu, Komisija ievēro proporcionalitātes principu un ņem vērā to, cik nopietns ir pārkāpums, krāpšana, korupcija vai interešu konflikts, kas ietekmē Savienības finanšu intereses, vai cik nopietns ir pienākuma pārkāpums. Pirms samazinājuma veikšanas vai pirmstermiņa atmaksas pieprasīšanas labuma guvējam dod iespēju iesniegt apsvērumus.
4. Personas un subjekti, kas īsteno līdzekļus Mehānisma ietvaros, bez kavēšanās ziņo Komisijai un *OLAF* par visiem iespējamiem krāpšanas, korupcijas, interešu konfliktu un pārkāpumu gadījumiem, kuri ietekmē Savienības finanšu intereses.

23. pants

Valstu iekšējo sistēmu un valstu revīzijas iestāžu loma

1. Attiecībā uz to Mehānisma finansējuma daļu, kas izmaksāta kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz labuma guvēju valsts budžetu, Komisija paļaujas uz pastāvošām un uzlabotām labuma guvēju iekšējās kontroles sistēmām, arī valstu revīzijas iestādēm un attiecīgā gadījumā katra labuma guvēja krāpšanas apkarošanas koordinācijas dienestu, kas izveidots Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta ietvaros.

Reformu programmās pirmajos to īstenošanas gados prioritāti piešķir reformām, kas saistītas ar sarunu 32. sadaļu, īpaši publisko finanšu pārvaldību un iekšējo kontroli,

kā arī cīņu pret krāpšanu, un 23. un 24. sadaļu, īpaši tiesiskumu, korupciju un organizēto noziedzību, un 8. sadaļu, īpaši valsts atbalsta kontroli.

2. Labuma guvēji nekavējoties ziņo Komisijai par pārkāpumiem, arī krāpšanu, par kuriem ir saņemta primārā administratīvā vai tiesas konstatācija, un informē Komisiju par to, kā virzās ar šiem pārkāpumiem saistītais administratīvais vai tiesas process. Šādu ziņošanu veic elektroniski, izmantojot Komisijas izveidoto Pārkāpumu pārvaldības sistēmu.
3. Šā panta 2. punktā minētie subjekti uztur regulāru dialogu ar Eiropas Revīzijas palātu, *OLAF* un attiecīgā gadījumā *EPPO*.
4. Komisija var detalizēti pārbaudīt valsts budžeta izpildes sistēmas, pamatojoties uz riska novērtējumu un dialogu ar valsts revīzijas iestādēm, un sniegt ieteikumus par sistēmu uzlabojumiem.
5. Komisija var pieņemt labuma guvējam adresētus ieteikumus visos gadījumos, kad tā uzskata, ka kompetentās iestādes nav veikušas vajadzīgos pasākumus, lai novērstu, atklātu un labotu krāpšanu, korupciju, interešu konfliktus un pārkāpumus, kas ietekmējuši vai nopietni draud ietekmēt Mehānisma ietvaros finansēto izdevumu pareizu finanšu pārvaldību, un visos gadījumos, kad tā ir konstatējusi nepilnības, kuras ietekmē iestāžu ieviestās kontroles sistēmas struktūru un darbību. Attiecīgais labuma guvējs īsteno minētos ieteikumus vai sniedz pamatojumu, kāpēc nav to izdarījis.

V NODAĻA

Uzraudzība, ziņošana un izvērtēšana

24. pants

Uzraudzība un ziņošana

1. Komisija uzrauga Mehānisma īstenošanu un novērtē 3. pantā noteikto mērķu sasniegšanu. Īstenošanas uzraudzība ir vērsta uz darbībām, kas veiktas Mehānisma ietvaros, un ir samērīga ar šīm darbībām. 13. panta 2. punktā minētajiem rādītājiem vajadzētu Komisijai palīdzēt uzraudzīt Mehānismu.
2. Mehānisma nolīgumā, kas minēts 9. pantā, paredz noteikumus un kārtību, saskaņā ar ko labuma guvēji ziņo Komisijai šā panta 1. punkta nolūkā.
3. Komisija iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei gada ziņojumu par progresu, kas panākts šīs regulas mērķu sasniegšanā.
4. Komisija 3. punktā minēto ziņojumu iesniedz komitejai, kas minēta 27. pantā.

25. pants

Mehānisma izvērtēšana

1. Pēc 2027. gada 31. decembra, taču ne vēlāk kā līdz 2031. gada 31. decembrim Komisija veic regulas *ex post* izvērtēšanu. Minētajā *ex post* izvērtēšanā novērtē Savienības ieguldījumu šīs regulas mērķu sasniegšanā.

2. Šajā *ex post* izvērtēšanā izmanto ESAO Attīstības palīdzības komitejas labas prakses principus, lai pārliecinātos, vai mērķi ir sasniegti, un formulētu ieteikumus turpmāko darbību uzlabošanai.

Komisija paziņo Eiropas Parlamentam, Padomei un dalībvalstīm šīs *ex post* izvērtēšanas konstatējumus un secinājumus, kas papildināti ar Komisijas apsvērumiem un turpmākiem pasākumiem. Pēc dalībvalstu lūguma šo *ex post* izvērtēšanu var apspriest. Rezultātus izmanto turpmāku programmu un darbību sagatavošanā un resursu piešķiršanā. Šo *ex post* izvērtējumu un turpmākos pasākumus dara publiski pieejamus.

Saskaņā ar šo regulu sniegtā Savienības finansējuma izvērtēšanas procesā Komisija pienācīgā apmērā iesaista visas attiecīgās ieinteresētās personas, ieskaitot labuma guvējus, sociālos partnerus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un vietējās iestādes, un attiecīgā gadījumā var censties veikt kopīgus izvērtējumus ar dalībvalstīm un citiem partneriem, cieši iesaistot labuma guvējus.

VI NODAĻA

Nobeiguma noteikumi

26. pants

Deleģēšanas īstenošana

1. Pilnvaras pieņemt deleģētos aktus Komisijai piešķir, ievērojot šajā pantā izklāstītos nosacījumus.
2. Pilnvaras pieņemt 18. pantā minētos deleģētos aktus Komisijai piešķir uz nenoteiktu laiku no šīs regulas spēkā stāšanās dienas.
3. Eiropas Parlaments vai Padome jebkurā laikā var atsaukt 18. pantā minēto pilnvaru deleģēšanu. Ar lēmumu par atsaukšanu izbeidz tajā norādīto pilnvaru deleģēšanu. Lēmums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tā publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* vai vēlākā dienā, kas tajā norādīta. Tas neskar jau spēkā esošos deleģētos aktus.
4. Pirms deleģētā akta pieņemšanas Komisija apspriežas ar katras dalībvalsts ieceltajiem ekspertiem saskaņā ar principiem, kas noteikti 2016. gada 13. aprīļa Iestāžu nolīgumā par labāku likumdošanas procesu.
5. Tiklīdz Komisija pieņem deleģēto aktu, tā par to paziņo vienlaikus Eiropas Parlamentam un Padomei.
6. Saskaņā ar 18. pantu pieņemts deleģētais akts stājas spēkā tikai tad, ja viena mēneša laikā no dienas, kad minētais akts paziņots Eiropas Parlamentam un Padomei, ne Eiropas Parlaments, ne Padome nav izteikuši iebildumus vai ja pirms minētā laikposma beigām gan Eiropas Parlaments, gan Padome ir informējuši Komisiju par savu nodomu neizteikt iebildumus. Pēc Eiropas Parlamenta vai Padomes iniciatīvas šo laikposmu pagarina par vienu mēnesi.

27. pants

Komiteju procedūra

1. Komisijai palīdz komiteja. Minētā Komiteja ir komiteja Regulas (ES) Nr. 182/2011 nozīmē.
2. Ja ir atsauce uz šo punktu, piemēro Regulas (ES) Nr. 182/2011 5. pantu.

28. pants

Informācija, komunikācija un publicitāte

1. Komisija var iesaistīties komunikācijas darbībās, lai nodrošinātu tā Savienības finansējuma redzamību, kas atvēlēts reformu programmās paredzētajam finansiālajam atbalstam, un šajā nolūkā cita starpā veikt kopīgas komunikācijas darbības ar labuma guvējiem. Komisija attiecīgā gadījumā var nodrošināt, ka saskaņā ar mehānismu sniegtais atbalsts tiek paziņots un atzīts, izmantojot finansējuma paziņojumu.
2. Savienības finansējuma saņēmēji atzīst finansējuma izcelsmi un nodrošina Savienības finansējuma redzamību, cita starpā attiecīgā gadījumā attēlojot Savienības emblēmu un atbilstīgu finansējuma paziņojumu ar tekstu “finansē Eiropas Savienība”, jo īpaši tad, kad tie reklamē darbības un to rezultātus, sniedzot dažādām auditorijām, arī medijiem un sabiedrībai, mērķorientētu informāciju, kas ir konsekventa, lietderīga un samērīga.
3. Komisija rīko informācijas un komunikācijas pasākumus saistībā ar Mehānismu, tā ietvaros īstenojamām darbībām un gūtajiem rezultātiem. Mehānismam piešķirtie finanšu resursi veicina arī Savienības politisko prioritāšu korporatīvo paziņošanu, ciktāl šīs prioritātes saistītas ar 3. pantā minētajiem mērķiem.

29. pants

Stāšanās spēkā

Šī regula stājas spēkā nākamajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Šī regula uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs.

Briselē,

*Eiropas Parlamenta vārdā —
priekšsēdētāja*

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs*

TIESĪBU AKTA PRIEKŠLIKUMA FINANŠU PĀRSKATS

1. PRIEKŠLIKUMA/INICIATĪVAS KONTEKSTS

1.1. Priekšlikuma/iniciatīvas nosaukums

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu

1.2. Attiecīgā politikas joma

ES attiecības ar pārējo pasauli

1.3. Priekšlikums/iniciatīva attiecas uz:

☒ jaunu darbību

☐ jaunu darbību, pamatojoties uz izmēģinājuma projektu / sagatavošanas darbību¹⁹

☐ esošas darbības pagarināšanu

☐ vienas vai vairāku darbību apvienošanu vai pārorientēšanu uz citu/jaunu darbību

1.4. Mērķi

1.4.1. Vispārīgie mērķi

Mehānisma stratēģiskais mērķis ir paātrināt Rietumbalkānu ekonomiku sociālekonomisko konvergenci ar ES, atbalstot reformas un mērķorientētas investīcijas.

Mehānismam būtu jāatbalsta reformas un investīcijas, kas veicina Rietumbalkānu ekonomisko integrāciju ES vienotajā tirgū un uzlabo reģionālo ekonomisko integrāciju, reformas, kas saistītas ar paplašināšanās procesa pamatjautājumiem (ieskaitot tiesiskumu, publisko iepirkumu, cīņu pret korupciju, krāpšanu un organizēto noziedzību) un vēl lielāku saskaņošanu ar ES noteikumiem, standartiem, politiku un praksi saistībā ar Rietumbalkānu virzību uz iestāšanos Savienībā.

1.4.2. Konkrētie mērķi

Mehānisms atbalstīs pasākumus, kuri:

— paātrina labuma guvēju pāreju uz ilgtspējīgu un iekļaujošu ekonomiku, kas spēj izturēt konkurenciāla tirgus spiedienu, kuru rada Savienības vienotais tirgus, un pāreju uz stabilu investīciju vidi,

— veicina reģionālo ekonomisko integrāciju, jo īpaši, virzoties uz kopēja reģionālā tirgus izveidi,

— veicina labuma guvēju ekonomisko integrāciju Savienības vienotajā tirgū,

— atbalsta reģionālo ekonomisko integrāciju un labāku integrāciju ES vienotajā tirgū, uzlabojot savienojamību reģionā saskaņā ar Eiropas komunikāciju tīkliem,

¹⁹

Kā paredzēts Finanšu regulas 58. panta 2. punkta a) vai b) apakšpunktā.

- paātrina zaļo pārkārtošanos saskaņā ar 2020. gada zaļo programmu Rietumbalkāniem visās ekonomikas nozarēs, īpaši enerģētikas nozarē, ieskaitot pāreju uz dekarbonizētu, klimatneitrālu, klimatnoturīgu un apritīgu ekonomiku,
- sekmē digitālo pārveidi kā ilgtspējīgas attīstības un iekļaujošas izaugsmes veicinātāju,
- veicina inovāciju, īpaši mazos un vidējos uzņēmumos un tamdēļ, lai atbalstītu zaļo un digitālo pārkārtošanos,
- veicina kvalitatīvu izglītību, apmācību, pārkvalifikāciju un prasmju pilnveidi, kā arī nodarbinātības politiku,
- vēl vairāk nostiprina paplašināšanās procesa pamatjautājumus, ieskaitot tiesiskumu, demokrātiju un cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanu, veicinot neatkarīgu tiesu varu, lielāku drošību, cīņu pret krāpšanu, korupciju, organizēto noziedzību, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, terorisma finansēšanu, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un krāpšanu nodokļu jomā; veicina starptautisko tiesību ievērošanu; stiprina mediju brīvību un akadēmisko brīvību un veicina pilsoniskajai sabiedrībai labvēlīgu vidi; veicina sociālo dialogu; veicina dzimumu līdztiesību, nediskrimināciju un iecietību, lai nodrošinātu un stiprinātu pie minoritātēm piederīgo personu tiesību ievērošanu,
- pastiprina publiskās pārvaldes iedarbīgumu un atbalsta pārredzamību, strukturālas reformas un labu pārvaldību visos līmeņos, arī publisko finanšu pārvaldības, publiskā iepirkuma un valsts atbalsta kontroles jomā; atbalsta iniciatīvas un struktūras, kas Rietumbalkānu labuma guvējos ir iesaistītas starptautiskā tiesiskuma atbalstīšanā un īstenošanā.

1.4.3. *Paredzamie rezultāti un ietekme*

Norādīt, kāda ir priekšlikuma/iniciatīvas iecerētā ietekme uz labuma guvējiem / mērķgrupām.

Paredzams, ka no Mehānisma piešķirtais atbalsts dos labuma guvējiem iespēju īstenot reformas un investīcijas, kas ir vajadzīgas, lai palielinātu to ekonomikas konkurētspēju, palielinot reģiona iekšējo savienotību un konvergenci ar Savienību.

Mehānisma īstenošanai būtu arī jāpastiprina iekšējās kontroles un publisko finanšu pārvaldības sistēmas labuma guvējos, kā arī paplašināšanās procesa pamatjautājumu īstenošanu, īpaši to jautājumu īstenošanu, kas saistīti ar tiesiskumu un cīņu pret korupciju, krāpšanu un organizēto noziedzību.

1.4.4. *Snieguma rādītāji*

Norādīt, pēc kādiem rādītājiem seko līdzī progresam un sasniegumiem.

Reformu programmā un aizdevuma līgumos, kas jānoslēdz ar katru labuma guvēju saskaņā ar 12. un 17. pantu, būs definēti konkrēti rādītāji.

1.5. **Priekšlikuma/iniciatīvas pamatojums**

1.5.1. *Īstermiņā vai ilgtermiņā izpildāmās vajadzības, tostarp sīki izstrādāts iniciatīvas izvēršanas grafiks*

Lai gan labuma guvēji ceļā uz pievienošanos ES ir panākuši progresu — cits lielāku, cits mazāku —, to ekonomikas izlaide un konkurētspēja atpaliek no ES rādītājiem. Šā mehānisma atbalstītajām reformām un investīcijām vajadzētu ļaut ātrāk sasniegt labāku konvergenci un saskaņotību ar ES standartiem, kā arī ciešāku reģionālo ekonomisko integrāciju un reģiona ekonomisko integrāciju ES vienotajā tirgū.

Mehānisma finansējuma saņemšanas priekšnosacījumi ir tādi, ka labuma guvēji uztur un izmanto iedarbīgus demokrātiskos mehānismus, uztur un ievēro tiesiskumu un garantē, ka tiek ievērotas cilvēktiesības, tai skaitā pie minoritātēm piederīgo personu tiesības. Vēl viens priekšnosacījums ir tāds, ka Serbija un Kosova konstruktīvi iesaistās savu attiecību normalizēšanā, lai pilnīgi īstenotu visus savus pienākumus, kas izriet no Nolīguma par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikuma un visiem iepriekšējiem dialoga rezultātā noslēgtajiem nolīgumiem, un iesaistās sarunās par visaptverošo nolīgumu par attiecību normalizēšanu.

Komisija arī pārbaudīs, vai ir izpildīti vispārīgie nosacījumi (makrofinansiālā stabilitāte, pareiza publisko finanšu pārvaldība, pārredzamība un budžeta pārraudzība).

Lai saņemtu finansējumu, labuma guvējiem būs jāizstrādā reformu programmas, pamatojoties uz savām izaugsmes stratēģijām, ekonomikas reformu programmām, pārskatīto paplašināšanās metodiku un paplašināšanās ziņojumiem, un Komisija tās pieņems ar īstenošanas lēmumu. Programmās būs ierobežots skaits reformu un investīciju jomu, kam būs noteikti maksājuma nosacījumi un summas. Šie nosacījumi atspoguļos progresu, kas panākts konkrētu sociālekonomisko reformu īstenošanā, arī to reformu īstenošanā, kas saistītas ar paplašināšanās procesa pamatjautājumiem un tiesiskumu. Pēc reformu programmu apstiprināšanas lēmuma pieņemšanas un atbilstīgu līgumu un nolīgumu noslēgšanas labuma guvēji būs tiesīgi saņemt priekšfinansējumu.

Līdzekļi no Mehānisma tiks izmaksāti reizi pusgadā pēc tam, kad labuma guvēji būs iesnieguši pieprasījumus, kas pierāda maksājuma nosacījumu izpildi un apstiprina pamatā esošo darījumu likumību un pareizību un kam pievienots ziņojums par turpmākajiem pasākumiem, kuri veikti saistībā ar attiecīgā finansējuma nepareizas pārvaldības gadījumiem. Komisija darīs līdzekļus pieejamus atkarībā no tās veiktā pieprasījumu novērtējuma rezultāta. Līdzekļus var izmaksāt pilnā apmērā, samazinātā apmērā vai aizturēt pavisam atkarībā no maksājuma nosacījumu izpildes pakāpes pa veidiem. Aizturētos līdzekļus nākamajos gados var pārdalīt pārējiem labuma guvējiem.

Reformu programmās paredzētās investīcijas tiks atbalstītas, izmantojot *WBIF*. Saistītie projekti vai programmas tiks iesniegti *WBIF* Darbības padomei atzinuma sniegšanai tikai tad, kad Komisija būs novērtējusi, vai ir izpildīti attiecīgie maksājuma nosacījumi, un kad pēc tam būs izmaksāti līdzekļi, un uz tiem attieksies konkrētā *WBIF* uzaicinājuma noteikumi.

Paredzams, ka 2024.–2027. gadā būs četri gada cikli.

- 1.5.2. *Savienības iesaistīšanās pievienotā vērtība (tās pamatā var būt dažādi faktori, piemēram, koordinēšanas radītie ieguvumi, juridiskā noteiktība, lielāka rezultativitāte vai komplementaritāte). Šā punkta izpratnē “Savienības iesaistīšanās pievienotā vērtība” ir vērtība, kas veidojas Savienības iesaistīšanās rezultātā un kas papildina vērtību, kura veidotos, ja dalībvalstis rīkotos atsevišķi.*

Rīcība Savienības līmenī ir nepieciešama tādēļ, lai paātrinātu Rietumbalkānu ekonomisko konvergenci ar ES saistībā ar Rietumbalkānu virzību uz iestāšanos Savienībā. Nepieciešamā palīdzība ir tik liela, ka šim reģionam aizvien ir vajadzīgs ilgstošs ārējais atbalsts, ko neviena dalībvalsts vai līdzekļu devējs nevarētu nodrošināt viens pats. Tikai Savienībai ir spējas šim reģionam vairāku gadu garumā sniegt ārējo palīdzību savlaicīgā, koordinētā un paredzamā veidā. Savienība var arī

izmantot savas aizņemšanās spējas, lai šā reģiona labuma guvējiem izsniegtu aizdevumus ar izdevīgiem noteikumiem, kā arī sniegtu dotācijas vairāku gadu garumā.

1.5.3. Līdzīgas līdzšinējās pieredzes rezultātā gūtās atziņas

Mehānisms balstās uz palīdzību, kas Rietumbalkāniem tiek sniegta no Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (*IPA III*), un papildina to, kā arī izmanto vienu no tā veiksmīgajiem mehānismiem — Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu. Abi šie instrumenti ir pierādījuši, ka ES finansējumam var būt liels sviras efekts, ja to izmanto kopā ar finansējumu no citiem līdzekļu devējiem finansējuma apvienošanas kontekstā. Taču šā mehānisma formāts atšķiras ar to, ka Mehānismā lielā apmērā tiek izmantoti koncesionāli aizdevumi, ko Savienība saņēmusi, pateicoties savam izcilajam kredītreitingam. Mehānismā tiks ņemtas vērā atziņas, kas gūtas saistībā ar 2020. gadā izveidoto Atvērēšanas un noturības mehānismu un pēc tam ierosināto Ukrainas mehānismu.

1.5.4. Saderība ar daudzgadu finanšu shēmu un iespējamā sinerģija ar citiem atbilstošiem instrumentiem

Ierosinātā Mehānisma mērķis ir dot Savienībai tiesību instrumentu, ar kuru tā varēs atbalstīt Rietumbalkānu sociālekonomiskās konverģences palielināšanos to ceļā uz iestāšanos Savienībā. Mehānisms papildinās palīdzību, ko sniedz no Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta, kurš koncentrējas uz labuma guvēju pieskaņošanu ES *acquis* un gatavošanos uzņemties ar dalību saistītos pienākumus.

Šis jaunais tiesību akta priekšlikums par Reformu un izaugsmes mehānismu papildina priekšlikumu COM(2023) 337 Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (ES, Euratom) 2020/2093, ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam (sk. 1.5.5. un 3.2.4. iedaļu).

Visa Mehānisma summa tiks piešķirta aizdevumu un neatmaksājama atbalsta veidā. Aizdevumu komponenta maksimālā summa būs 4 miljardi EUR visiem labuma guvējiem kopā visā 2024.–2027. gada periodā. Aizdevumi tiks nodrošināti ar kopējo uzkrājumu fondu, kurā uzkrājumi tiks veidoti pēc 9 % likmes. Priekšlikumā par pārskatīto DFS ir paredzēta papildu summa dotācijām, kas piešķiramas neatmaksājama atbalsta veidā, 2 miljardu EUR apmērā, ieskaitot uzkrājumus un administratīvos izdevumus.

1.5.5. Dažādo pieejamo finansēšanas iespēju, tostarp pārdales iespējas, novērtējums

No Savienības budžeta jau tiek sniegts atbalsts, lai palīdzētu sagatavoties iespējamai kļūšanai par ES dalībvalsti, un tas tiek sniegts, izmantojot Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA III*), kurš attiecas uz Rietumbalkāniem un Turciju un ir balstīts uz dotācijām, finansējuma apvienošanu un budžeta garantijām. Viss minētais finansējums tiek piešķirts nepieciešamajām darbībām, kas attiecas uz saskaņošanu un sagatavošanās darbiem saistībā ar paplašināšanos, un uz Ekonomikas un investīciju plāna īstenošanu.

Ierosinātā Mehānisma mērķis ir paātrināt tikai Rietumbalkānu sociālekonomisko konverģenci, un tas ir balstīts uz citu pieeju, piekļuvi finansējumam cieši sasaistot ar reformu īstenošanas saistību izpildi. Tā pamatā ir arī citāda finansēšanas shēma — 2/3 finansējuma tiek iegūtas no aizdevumiem, kas piešķirti Savienībai un ko tā nodevusi tālāk labuma guvējiem.

Lai nodrošinātu labuma guvēju reformu programmās noteikto investīciju raitu un pārredzamu īstenošanu, Komisija plāno izmantot Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmas metodiku, kas jau ir pārbaudīta, bet tai pašā laikā arī saglabāt iepriekš minētos nosacījumus.

Tā kā šis ir pilnīgi citāds palīdzības mehānisms, kas vērsts uz konkrētu prioritāšu kopumu attiecīgajā reģionā, un tā kā *IPA* mērķu sasniegšanai ir nepieciešams viss tam budžetā paredzētais finansējums, izmantot pastāvošo instrumentu (*IPA III*) nebūtu praktiski un arī pārdalīt līdzekļus šā instrumenta iekšienē nebūtu iespējams.

1.6. Priekšlikuma/iniciatīvas ilgums un finansiālā ietekme

☒ Ierobežots ilgums

- ☐ Priekšlikuma/iniciatīvas darbības laiks: [DD.MM.]GGGG.–[DD.MM.]GGGG.
- ☒ Finansiālā ietekme uz saistību apropriācijām — no 2024. līdz 2027. gadam, uz maksājumu apropriācijām — no 2024. gada.

☐ Beztermiņa

- Īstenošana ar uzsākšanas periodu no GGGG. līdz GGGG. gadam,
- pēc kura turpinās normāla darbība.

1.7. Plānotās budžeta izpildes metodes²⁰

☒ Komisijas īstenota tieša pārvaldība:

- ☐ ko veic tās struktūrvienības, tostarp personāls Savienības delegācijās;
- ☐ ko veic izpildaģentūras.

☐ Dalīta pārvaldība kopā ar dalībvalstīm

☒ Netieša pārvaldība, kurā budžeta izpildes uzdevumi uzticēti:

- ☐ trešām valstīm vai to izraudzītām struktūrām;
- ☐ starptautiskām organizācijām un to aģentūrām (precizēt);
- ☐ EIB un Eiropas Investīciju fondam;
- ☐ Finanšu regulas 70. un 71. pantā minētajām struktūrām;
- ☐ publisko tiesību subjektiem;
- ☐ privāttiesību subjektiem, kas veic sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju uzdevumus, tādā mērā, kādā tiem ir pienācīgas finanšu garantijas;
- ☐ dalībvalstu privāttiesību subjektiem, kuriem ir uzticēta publiskā un privātā sektora partnerības īstenošana un ir pienācīgas finanšu garantijas;
- ☐ struktūrām vai personām, kurām, ievērojot Līguma par Eiropas Savienību V sadaļu, uzticēts īstenot konkrētas KĀDP darbības un kuras ir noteiktas attiecīgajā pamataktā.
- Ja norādīti vairāki pārvaldības veidi, sniedziet papildu informāciju iedaļā “Piezīmes”.

²⁰

Sīkāku informāciju par budžeta izpildes metodēm un atsauces uz Finanšu regulu sk. *BUDGpedia* tīmekļa vietnē: <https://myintracomm.ec.europa.eu/corp/budget/financial-rules/budget-implementation/Pages/implementation-methods.aspx>.

8. pantā ir detalizēti aprakstīti Mehānisma īstenošanas veidi, t. i., tiešā un netiešā pārvaldība saskaņā ar Finanšu regulu.

2. PĀRVALDĪBAS PASĀKUMI

2.1. Pārraudzības un ziņošanas noteikumi

Norādīt biežumu un nosacījumus.

Reformu programmās tiks noteikti konkrēti kvantitatīvi un kvalitatīvi soļi (ko ar īstenošanas lēmumu apstiprinās Komisija), lai varētu uzraudzīt maksājuma nosacījumu izpildi. Labuma guvējs reizi pusgadā iesniegs pienācīgi pamatotu neatmaksājamā finansiālā atbalsta un aizdevuma izmaksāšanas pieprasījumu, kurā norādīts, kā ir panākta šo nosacījumu apmierinoša izpilde, pamatojoties uz īstenošanas lēmumā noteiktajiem rādītājiem.

Papildus tam reformu programmās tiks noteikti uzraudzības rādītāji, kam vajadzētu dot iespēju plašāk uzraudzīt labuma guvēju progresu Mehānisma vispārīgo un konkrēto mērķu sasniegšanā un ziņot par to.

Komisija katru gadu ziņos Eiropas Parlamentam, Padomei un 27. pantā minētajai komitejai par Mehānisma ietvaros piešķirto līdzekļu īstenošanu, kā arī virzību uz mērķiem.

Komisija veiks arī regulas *ex post* izvērtēšanu.

2.2. Pārvaldības un kontroles sistēma

2.2.1. *Ierosināto pārvaldības veidu, finansējuma apgūšanas mehānismu, maksāšanas kārtības un kontroles stratēģijas pamatojums*

Mehānisms tiks īstenots tiešās un netiešās pārvaldības režīmā. Daļa līdzekļu tiks pārvaldīti tieši, ieskaitot līdzekļus tieši labuma guvēja valsts budžetā, savukārt konkrētas investīcijas tiks novirzītas caur *WBIF*, t. i., īstenotas netieši kopā ar starptautiskām finanšu iestādēm.

Kontroles stratēģija tiks pielāgota īstenošanai katra šā pīlāra ietvaros, un tiks izmantota uzraudzība, izvērtēšana un revīzijas. Īpaša uzmanība tiks pievērsta tam, kā labuma guvēji īsteno līdzekļus, kas tiem darīti pieejami. Līdzekļi tiks izmaksāti pēc noteikta grafika reizi pusgadā, balstoties uz labuma guvēju iesniegtiem pieprasījumiem un pēc tam, kad Komisija būs pārliecinājusies par attiecīgo maksājuma nosacījumu izpildi.

Ieviesto kontroles mehānismu daudzslāņainība (sk. arī 2.3. iedaļu) nodrošina integrētu sistēmu, kas nodrošina, ka ir ieviesti visi attiecīgie Savienības finanšu interešu aizsardzībai nepieciešamie pasākumi. Tas garantēs, ka tiek ņemts vērā proporcionalitātes princips un konkrētie nosacījumi, saskaņā ar kuriem Mehānisms darbosies.

2.2.2. *Informācija par apzinātajiem riskiem un risku mazināšanai izveidoto iekšējās kontroles sistēmu*

Galvenais konstatētais ar finansējumu saistītais risks attiecas uz to, ka varētu netikt izpildīti finansējuma izmaksāšanai piemērojamie maksājuma nosacījumi.

Šā riska mazināšanai tiks ieviesti šādi pasākumi:

— attiecīgo maksājuma nosacījumu izpildes novērtējums, ko Komisija veic pirms līdzekļu izmaksāšanas, un iespēja līdzekļus aizturēt,

— sniegtā atbalsta samazināšana vai aizturēšana vai jebkuras Mehānisma mērķu sasniegšanai izlietotās summas atgūšana tādu pārkāpumu, krāpšanas, korupcijas un interešu konfliktu gadījumos, kuri ietekmē Savienības finanšu intereses un kurus labuma guvējs nav labojis, vai tad, ja ir nopietni pārkāpts kāds pienākums, kas izriet no līgumiem vai nolīgumiem, kuri noslēgti ar labuma guvēju,

— finansējuma apturēšana gadījumā, ja attiecīgais labuma guvējs neizpilda 5. pantā norādītos priekšnosacījumus.

2.2.3. *Kontroles izmaksefektivitātes (kontroles izmaksu attiecība pret attiecīgo pārvaldīto līdzekļu vērtību) aplēse un pamatojums un gaidāmā kļūdu riska līmeņa novērtējums (maksājumu izdarīšanas brīdī un slēgšanas brīdī)*

Finanšu iemaksa labuma guvējiem tiks piešķirta kā finansējums, kas nav saistīts ar izmaksām, kuras minētas Finanšu regulas 125. panta 1. punkta a) apakšpunktā.

2.3. Krāpšanas un pārkāpumu novēršanas pasākumi

Norādīt esošos vai plānotos novēršanas pasākumus un citus pretpasākumus, piemēram, krāpšanas apkarošanas stratēģijā iekļautos pasākumus.

Priekšlikumā ir ietverti īpaši noteikumi Savienības finanšu interešu aizsardzībai. Mehānismam būs nodrošināta spēcīga revīzijas un kontroļu sistēma, kam būs daudzslāņaina struktūra: viena no reformu programmās paredzētajām reformām būs labuma guvēju revīzijas un kontroles sistēmu reforma, turklāt Komisija varēs detalizēti pārbaudīt valsts budžeta izpildes sistēmas, pamatojoties uz riska novērtējumu un dialogu ar valsts revīzijas iestādēm, un sniegt ieteikumus par sistēmu uzlabojumiem. Papildus tam saskaņā ar Regulu (ES, Euratom) 2018/1046 *OLAF*, Revīzijas palātai un Eiropas Prokuratūrai (*EPPO*) būs savu attiecīgo pienākumu izpildei nepieciešamās tiesības un piekļuve.

Mehānisma investīciju daļa tiks īstenota netiešās pārvaldības režīmā kopā ar starptautiskām finanšu iestādēm, pamatojoties uz pīlāru novērtējumiem un ar tām noslēgtiem pamatlīgumiem.

3. PRIEKŠLIKUMA/INICIATĪVAS APLĒSTĀ FINANSIĀLĀ IETEKME

3.1. Daudzgaļu finanšu shēma — skartās budžeta izdevumu pozīcijas

– Jaunveidojamās budžeta pozīcijas

Pārsniedzot DFS maksimālo apmēru	Budžeta pozīcija	Izdevumu veids	Iemaksas			
	Nr.	Dif./nedif.	no EBTA valstīm	no kandidātval stīm un potenciālaj ām kandidātval stīm	no citām trešām valstīm	citi piešķirtie ieņēmumi
6. izdev umu kategorij a	15.0301 — Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisms — darbības izdevumi	Dif. apr.	JĀ	p. m.	JĀ	JĀ
6. izdev umu kategorij a	15.0302 — Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisms — uzkrājumu veidošana kopējā uzkrājumu fondā	Dif. apr.	JĀ	p. m.	JĀ	JĀ
6. izdev umu kategorij a	15.010102 — Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisma atbalsta izdevumi	Dif. apr.	JĀ	p. m.	JĀ	JĀ

3.2. Priekšlikuma aplēstā finansiālā ietekme uz apropriācijām

3.2.1. Kopsavilkums par aplēsto ietekmi uz darbības apropriācijām

- ☐ Priekšlikumam/iniciatīvai nav vajadzīgas darbības apropriācijas
- ☒ Priekšlikumam/iniciatīvai ir vajadzīgas šādas darbības apropriācijas:

Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisms — finansējums* (milj. EUR)					
Atbalsta veids	2024	2025	2026	2027	Kopā
Neatmaksājams (dotācijas)	500	500	500	500	2000
<i>tai skaitā administratīvie izdevumi</i>	7,5	7,5	7,5	7,5	30
Aizdevumi	1000	1000	1000	1000	4000
KOPĀ**	1500	1500	1500	1500	6000

* Neatmaksājamā atbalsta un aizdevumu ikgadējais un kopējais sadalījums ir tikai indikatīvs un tikai ilustratīviem nolūkiem.

Faktiskais sadalījums būs atkarīgs no katru gadu pieņemtajiem lēmumiem.

** Tabulā ir pieņemts, ka saistību apropriācijas ir vienādas ar maksājumu apropriācijām. Tā tas ir tikai ilustratīviem nolūkiem.

Abu veidu apropriāciju faktiskais samērs tiks novērtēts atbilstoši ikgadējām vajadzībām.

3.2.2. Kopsavilkums par aplēsto ietekmi uz darbības apropriācijām (milj. EUR)

	2024. gads ²¹	2025. gads	2026. gads	2027. gads	KOPĀ
Daudzgažu finanšu shēmas 6. IZDEVUMU KATEGORIJA					
15.0301 — Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisms — darbības izdevumi	402,55	402,55	402,55	402,55	1610,2
15.0302 — Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisms — uzkrājumu veidošana kopējā uzkrājumu fondā	90	90	90	90	360
Starpsumma — daudzgažu finanšu shēmas 6. IZDEVUMU KATEGORIJA	492,55	492,55	492,55	492,55	1970,2

3.2.3. Kopsavilkums par aplēsto ietekmi uz administratīvajām apropriācijām

- ☐ Priekšlikumam/iniciatīvai nav vajadzīgas administratīvās apropriācijas
- ☒ Priekšlikumam/iniciatīvai ir vajadzīgas šādas administratīvās apropriācijas:

miljonos EUR (trīs zīmes aiz komata)

	2024. gads ²²	2025. gads	2026. gads	2027. gads	KOPĀ
--	-----------------------------	---------------	---------------	---------------	------

Daudzgažu finanšu shēmas 7. IZDEVUMU KATEGORIJA					
Cilvēkresursi	1,026	1,026	1,026	1,026	4,104
Citi administratīvie izdevumi	0,030	0,030	0,030	0,030	0,120
Starpsumma — daudzgažu finanšu shēmas 7. IZDEVUMU KATEGORIJA	1,056	1,056	1,056	1,056	4,224

²¹ 2024. gads ir gads, kurā priekšlikumu/iniciatīvu sāk īstenot.

²² 2024. gads ir gads, kurā priekšlikumu/iniciatīvu sāk īstenot.

Ārpus daudzgadu finanšu shēmas 7. IZDEVUMU ²³ KATEGORIJAS					
Cilvēkresursi	2,529	2,529	2,529	2,529	10,116
Pārējie administratīvie izdevumi	4,920	4,920	4,920	4,920	19,680
Starpsumma — ārpus daudzgadu finanšu shēmas 1.–7. IZDEVUMU KATEGORIJAS	7,449	7,449	7,449	7,449	29,796

KOPĀ	8,505	8,505	8,505	8,505	34,020
-------------	--------------	--------------	--------------	--------------	---------------

Vajadzīgās cilvēkresursu un citu administratīvu izdevumu apropriācijas tiks nodrošinātas no ĢD apropriācijām, kas jau ir piešķirtas darbības pārvaldībai un/vai ir pārdalītas attiecīgajā ĢD, vajadzības gadījumā izmantojot arī vadošajam ĢD gada budžeta sadales procedūrā piešķirtus papildu resursus un ņemot vērā budžeta ierobežojumus.

²³ Tehniskais un/vai administratīvais atbalsts un ES programmu un/vai darbību īstenošanas atbalsta izdevumi (kādreizējās BA pozīcijas), netiešā pētniecība, tiešā pētniecība.

3.2.3.1. Aplēstās cilvēkresursu vajadzības

- ☐ Priekšlikumam/iniciatīvai nav vajadzīgi cilvēkresursi
- ☒ Priekšlikumam/iniciatīvai ir vajadzīgi šādi cilvēkresursi:

Aplēse izsakāma ar pilnslodzes ekvivalentu

	2024. gads	2025. gads	2026. gads	2027. gads
○ Štatu sarakstā ietvertās amata vietas (ierēdņi un pagaidu darbinieki)				
20 01 02 01 (Galvenā mītne un Komisijas pārstāvniecības)	6	6	6	6
20 01 02 03 (Delegācijas)				
01 01 01 01 (Netiešā pētniecība)				
01 01 01 11 (Tiešā pētniecība)				
Citas budžeta pozīcijas (norādīt)				
○ Ārštata darbinieki (izsakot ar pilnslodzes ekvivalentu <i>FTE</i>)²⁴				
20 02 01 (<i>AC, END, INT</i> , ko finansē no vispārīgajām apropriācijām)				
20 02 03 (<i>AC, AL, END, INT</i> un <i>JPD</i> delegācijās)				
15.010102 — Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisma atbalsta izdevumi	— galvenajā mītnē	9	9	9
	— delegācijās	9	9	9
Citas budžeta pozīcijas (norādīt)				
KOPĀ	24	24	24	24

Vajadzīgās cilvēkresursu un citu administratīvu izdevumu apropriācijas tiks nodrošinātas no ĢD apropriācijām, kas jau ir piešķirtas darbības pārvaldībai un/vai ir pārdalītas attiecīgajā ĢD, vajadzības gadījumā izmantojot arī vadošajam ĢD gada budžeta sadales procedūrā piešķirtus papildu resursus un ņemot vērā budžeta ierobežojumus.

Veicamo uzdevumu apraksts:

Ierēdņi un pagaidu darbinieki	Prasītie <i>FTE</i> tiks izmantoti darbam šādās jomās: politikas izstrāde, juridiskie jautājumi, īpaši iepirkuma jautājumi, finanšu pārvaldība, līgumu pārvaldība, revīzija, uzraudzība, ziņošana un izvērtēšana.
Ārštata darbinieki	Prasītie <i>FTE</i> tiks izmantoti darbam šādās jomās: politikas izstrāde, juridiskie jautājumi, īpaši iepirkuma jautājumi, finanšu pārvaldība, līgumu pārvaldība, revīzija, uzraudzība, ziņošana un izvērtēšana.

²⁴ *AC* — līgumdarbinieki, *AL* — vietējie darbinieki, *END* — valstu norīkotie eksperti, *INT* — aģentūru darbinieki, *JPD* — jaunākie eksperti delegācijās.

3.2.4. Saderība ar pašreizējo daudzgadu finanšu shēmu

Priekšlikuma/iniciatīvas finansēšanai:

- ☐ pilnībā pietiek ar līdzekļu pārvietošanu daudzgadu finanšu shēmas (DFS) attiecīgajā izdevumu kategorijā

Aprakstiet, kas jāpārplāno, norādot attiecīgās budžeta pozīcijas un summas. Lielas pārplānošanas gadījumā sniedziet *Excel* tabulu.

- ☐ jāizmanto no DFS attiecīgās izdevumu kategorijas nepiešķirtās rezerves un/vai īpašie instrumenti, kas noteikti DFS regulā

Paskaidrojiet, kas jādara, norādot attiecīgās izdevumu kategorijas un budžeta pozīcijas, atbilstošās summas un instrumentus, kurus ierosināts izmantot.

- ☒ jāpārskata DFS

Šis jaunais tiesību akta priekšlikums par Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu ir sagatavots vienlaikus ar priekšlikumu COM(2023) 337 Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (ES, Euratom) 2020/2093, ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam. Minētā regula ir jāgroza, lai palielinātu 6. izdevumu kategorijas apmēru 2024.–2027. gadam nolūkā nodrošināt šim mehānismam finansējumu neatmaksājama atbalsta veidā un veidot uzkrājumus aizdevumu veidā piešķirtajam atbalstam.

3.2.5. Trešo personu iemaksas

Priekšlikums/iniciatīva:

- ☒ neparedz trešo personu līdzfinansējumu
- ☐ paredz trešo personu sniegtu līdzfinansējumu atbilstoši šādai aplēsei:

Apropriācijas miljonos EUR (trīs zīmes aiz komata)

3.3. Aplēstā ietekme uz ieņēmumiem

- ☐ Priekšlikums/iniciatīva finansiāli neietekmē ieņēmumus.
- ☒ Priekšlikums/iniciatīva finansiāli ietekmē:
 - ☐ pašu resursus
 - ☒ citus ieņēmumus
- Atzīmējiet, ja ieņēmumi ir piešķirti izdevumu pozīcijām ☒

miljonos EUR (trīs zīmes aiz komata)

Budžeta pozīcija:	ieņēmumu	Kārtējā finanšu gadā pieejamās apropriācijas	Priekšlikuma/iniciatīvas ietekme ²⁵					
			N gads	N+1 gads	N+2 gads	N+3 gads	Norādīt tik gadu, cik nepieciešams ietekmes ilguma atspoguļošanai (sk. 1.6. punktu)	
..... pants			p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.	p. m.

²⁵

Norādītajām tradicionālo pašu resursu (muitas nodokļi, cukura nodevas) summām jābūt neto summām, t. i., bruto summām, no kurām atskaitītas iekasēšanas izmaksas 20 % apmērā.